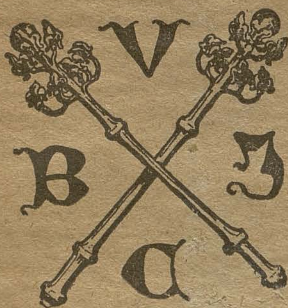
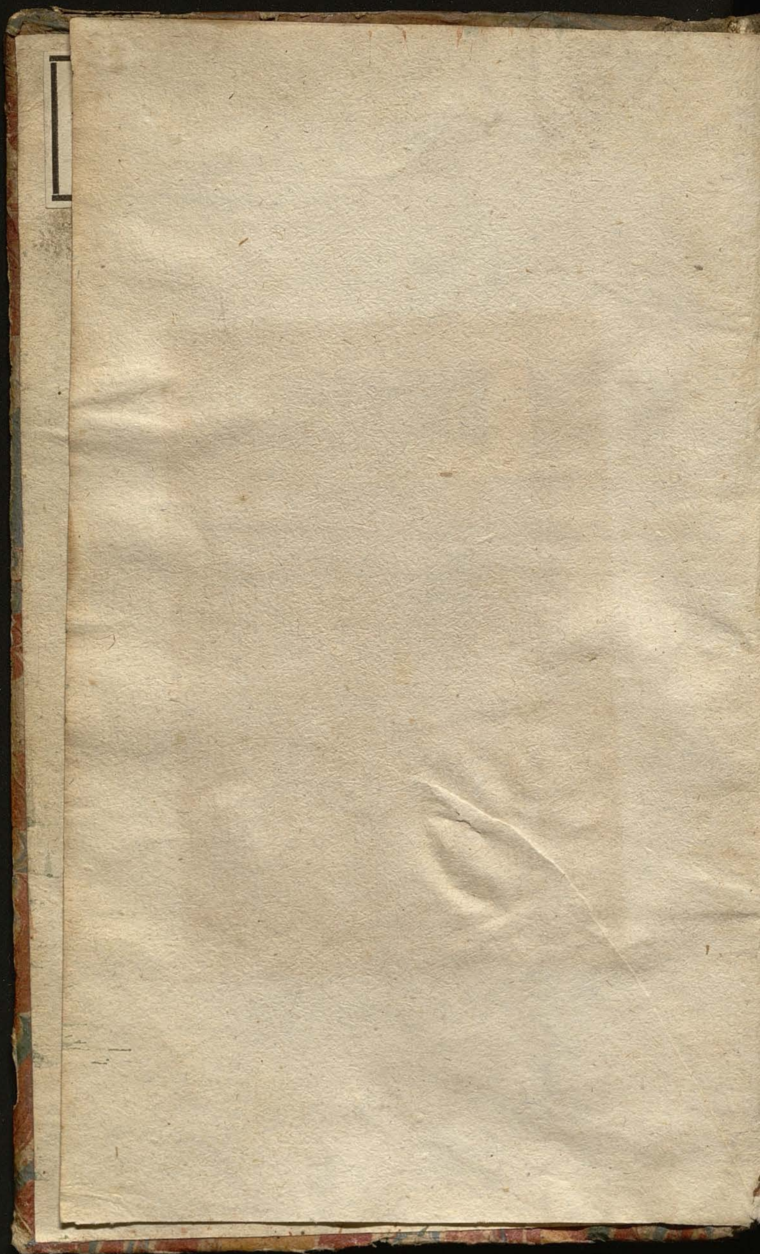

Biblioteka Jagiellońska
stdr0005656

V
B
J
C

GRADUS AD ATHEISMUM.

PRIMUM GENUS GRADUUM

PER QUOS

In Voraginem Atheisticam descenditur,

Sunt certæ peccatorum Species.

SECUNDUM, *Hæreses.*

TERTIUM demum GENUS GRADUUM,

Sunt Opiniones quædam erroneæ.

De singulis his Generibus,

SEPARATIS TRACTATIBUS AGITUR.

AUCTORE
R. P. GEORGIO GENGELL
Societatis JESU Theologo.

(**)

BRUNSBERGÆ primùm, Anno 1717.
Nunc
LEOPOLI, Anno 1724.
Typis Collegij Societatis JESU, Editio secunda nova, Auctior, cum Approbatione Superiorum.

Quî ambulat ſimpliciter, ſalvus erit: qui perverſis graditur viis, concidet ſemel. Prov. 28. v. 18.

EXCELLENTISSIMO

SANGVINE, MERITISQUE

JLLUSTRISSIMO

Reverendissimo DOMINO,

D. THOMÆ FRANCISCO CZAPSKI

Abbati Peplinensi S.O.C. ejusdemq; Ordinis per utramq; Poloniam, Prussiam, Lithvaniam, Commissario, & Vicario Generali. &c.

Domino & Patrono Faventissimo.

ITerum pleniore Opusculo ac labore, Gradus Atheisticos, *Tuo Abbatiali*

pedo

pedo ſubijcio, ſub quo ante ſeptennium everſi conciderunt *Reverendiſsime Domine.* Non uno enim paſſu Atheos preſsiſti errores, & ne tantùm ſemel, iterum graves meritis; Nobiles Virtutum pondere, Apoſtolico armatas zelô *Plantas Tuas* provocant. Inſiſte ſecundo pede: & quam preſsiſti Sanctior Eccleſiæ Alcides hydram, opprime; deſperabit ſubſidia, hoſtis eſt ſine DEO. Cui *Tu* ſplendidum munus (quid enim à *Gentilitia Tua Luna* non ſplendidi?) obtuliſti; dũ *Pogutovienſi Baſilicæ* primum & ſummũ dediſti lapidem, Religionis ipſe Adamas. Magnificum illud Opus laudârunt plurimi, admirati omnes: Tibi verò inter tot acclamantium voces, illud gratiſsimum erat, quòd gratum munus, Numen acceperit. Placuit Numini tanta in ſe Beneficentia, altiorem grandi voce provocat, ut quàm hæc longe, tam

illa

illa audiretur. Fulmine *Neophaniæ Ecclesiam* percusſit, accepit flammam ædes illa, partus erat, deſolatio. Qui ſuccurriſſet flagranti, undâ, non deerat, ſed qni jacentē excitaſſet defuit; aderant plurimi qui poſſent, *Tu* unus qui volueras. Miſiſti ſpes longas, excluſiſti promiſſa, etiam ſupplices paginas prævenisti munificentiâ, ne emptum jactaret fama pro DEO nummum. Opus abſolutum ante, quàm promiſſum. *O Te* Virum aureum! ſiles, & fundis pretia. A Templorum Cultu, ad ingeniorum culturam deſcendo. Nobilem adoleſcentiam intelligo, quàm cæcus Fortunæ furor male reſpexerat, nihilq; contulit, quàm quòd vulgô exemerit: *Tu Patrem Matremq; geris, neglectumq; genus & Nepotes reſpicis Augur.* Felices tanto Tutore, etiam ſpirante Patre pupilli. Quanta hinc *Tuæ Glo-*

riæ

riæ accefsio? tot enim decurrunt Po-
lonum Orbem fimulacra, tot Orato-
res, quot numeras *Tuis* impensîs e-
rudita Capita. Quas *Tibi* gratias
meditatur Patria! quas Religio! *in
publicum benefici funt, qui Filios ad-
dicunt Literis.* Tefte Puteano: o-
mnium *Tibi* obærâfti animos munifi-
centifsimus in publicum. Et jam
prælufit tantis meritis Auguftæ Ma-
jeftatis Clementia: ubi *Te inter can-
didatos Infularum* repofuit. Id expe-
tunt, & expectant omnium vota; ut
ambiant hanc frontem vittæ: tam con-
tinua boni publici cogitatione gra-
vem, pedumq; Pontificium impleat ma-
num, ex qua favores & gratiæprofluere
non ceffant in Superũ & Pietatis negotia.

Intra Sacra *Peplini* adyta per-
mitte Oratorem defcendere, San-
gvine, meritisq; *ILLUSTRISSIME*
Quæ moles fubintrat oculos? fune-
fta

ſta eſt! dolenda eſt! geminus tamen hic vivit Amor. *Illuſtriſsimi IOANNIS CZAPSKI Caſtellani Elbingenſis Germani Tui* Nobiliſsimam partem, Cor, lego conditum, ſed à Fratris Pietate. Quàm inſolens Pietatis Fraternæ argumentum! vivere alter non poterat hoc ſine Corde. Quid Oreſtem, Pylademq; Caſtorem & Pollucem declamatis Faſti: vivens, viventi adhæſit, ut ſe perfidiæ exemiſſet: *Te* inter prodigia Fraterni recitabunt Amoris: id amas, quòd ipſa Naturæ Sors amari noluit. Exuvias alii, ceu moleſtum depoſitum Conclavibus ejiciunt; intra *Tuam* ædem ſervatur pignus illud Amoris; liquet, etiam poſt fata *Tibi* vivere, vivere ultimum! *Tibi* nunquam moriens. Virtuti tantæ indignentur nonnulli, doloris continui crimen cenſeant, præſtò

oculis

oculis esse illud, quod animum vulneret: ignari, continuum dolorem, continuum amorem esse. Poterant *Tibi* Fratrem eripuisse fata, amorem non poterant: mihiq; Problema est; illône Mausolæô Cor conditum? an Tuo Corde. Quoties Sacram illam ædem ingrederis, obvium habes Fratrem: ipso *Te* Corde excipit venientem; quód sileat! non mortis id vitium, sed violentæ lætitiæ. Quàm egregie ABBATIALES partiris curas! *Te* Religiosæ disciplinæ vigilem fecisti, Ecclesiæ Cor ipsum. Quàm pulchræ! quàm jucundæ Numini excubiæ! excubat pro Sole *Luna*. Jam integrum in *Peplinensi Basilica* Cœlum habes: Justitiæ soli ipsam medullam Lunæ adjecisti: Luce quidem diminutam, quia soli proximam. Nobilem intulisti Aris victimam, Divinum

recrea-

recreaturam palatum. Hæc nimirùm Aquila solo Corde pascitur. Hospitē acceperas *ILLUSTRISSIMUM CASTELLANUM*, pretiosum hospitem; Cælo delapsum credidisti; & erat; cùm se *Tibi* concessit, Cælos repetiit. Non poterat vixisse sanctiùs, quàm in Cistercio; non securiùs, quàm in Fratris ædibus: non suaviùs, quàm in melliflui Oris Alveari. Nihil tamen jacturæ uterq; à morte accepit: totus *Tibi* in Corde est Frater. Quid memorem *Tua* in Sacerrimam Religionem merita? volvuntur hæc Solevianô Calculô per Lithvaniam, Polonumq; Orbem. à Perillustri, REVERENDISSIMO ac EXCELENTISSIMO illo Abbatum Collegio, Sancto illo Patrum consessu, meritorum Lydio, iterùm Generalis *Commissarius* præficeris: *Te*

tot

tot Capita, ſuam Coronam, quin & Caput dicunt. vel hoc ipſo ſublimiora, quód Te ſupra ſe videant.

Quidni? pulchre ſeveritati junxiſti Clementiam; quod rarum! Auctoritati, Comitatem, quod infrequens: amori metum, quod prodigioſum; Honori, demiſsionem, quod ſupra homines; nihil imperas, quod ipſe non egeris: nihil culpas, quod ipſe non oderis; etiam cùm fulguras, amaris; temperatus nimirùm fulgor Lunæ eſt, oculos non perſtringit. Aliarum Virtutũ *Tuarum* cumulũ nõ recenſeo. Verũ quorſum tantũ virtutum *Tuarum* Cumulũ recenſui? ut tot Regias debere *Tibi* aſtra intelligas, quot Capita numeras Sanctitatis. Non in atomos ſe colegit *Tua* Pietas, Filius es Lunæ, Gigas *Tibi* Virtus, quævis Majeſtati ſuæ paria requirit conclavia. Hæc reſtant *Tuæ* Gloriæ, poſtquam Re-

gnum

gnum suo Nomine ILLUSTRISSIMA implevit Domus. Mitto Avos Proavosq́; , mitto Aborigines, quorum ingentia nomina, fama loquitur, deplorant Curules, Senatores; Prussia suos Consos; illos sub calamum voco, quorum merita recenset oculus. Vivunt Perillustres Reverendissimi *Franciscus & Valentinus Czapski*, Posnaniensis alter, alter Cujaviensis Prælatus Scholasticus, sui Collegii Amor & Anima; Arcades ambo, Sacras Tiaras dum merentur, prope est ut accipiant. Numeras inter Purpuratas Curules, Consiliorum quoddam Numē *Illustrissimum Petrum Czapski, Castellanum Culmensem, Knißynensem, Radzinensem, Sobovicensē Capitaneum* tot illum Arcibus præfecit *Serenissima Majestas*, quòd crediderit *Petrum*, sui Regni Propugnaculum. *Principem Nobilitatis, Culmensem Succa-*

mera-

merarium Illustriss: Franciscum Czapski Equitum Corona Complectitur: definit limites, sed nunquam suæ Gloriæ ponit terminum; Librat in æquitatis Lance dissidentes Causas felicius, quàm Astræa; decidit sine vulnere Iustitiæ, & nulla cicatrix est, quæ auream in ligamen vocaret tæniam. Quantus Vir! meruit ipsius Fortunæ esse arbiter. *Ignatium Czapski Terrarum Prussiæ Ensiferum* quid referam? Martis Sceptrum est, quod manu gerit; Reges tuetur, integritatem servat Patriæ, sibi immortales cædit Laureas. *Ioannem Czapski, Capitaneum Klecensem.* Gratiarum hoc Nomen dilaudat, ceu suum delicium Princeps Saxoniæ Serenissimus, amatque Cordis magis, quàm Tiaræ gemmam. Hunc Fortuna & merita Serenissimo junxere Lateri, individuum in exteris comitem, ut faceret æmulam

soli

ſoli Lunam. Quæ verò Lumina Poloniæ ad Te confluxerunt! huc *Sieniaviorum Cynthia*, *Potocciorum Cruces*, *Dziatynſciorum*, *Chometowſciorum Annuli & Sagittæ*, *Zamoyſciorum haſtæ*; *Denhoffiorum*, *Gninſciorum Koſſoviorum*, &c. *Arma*: huc prima Regni Sidera; & jam *Czapſciorum Luna* quoddam omnis Sereni eſt Compendium. Itaq; ſublimitati Tuæ hos gradus, adhuc ſubjicimus; ut ABBATIALI pedo plantisq; eò premantur graviùs, protrudantur fortiùs; quò ſublimiùs attolli mereris primis, ſummisq; honoribus, perenni felicitati & Gloriæ, quod precatur.

EXCELENTISSIMO & REVERENDISSIMO Nomini Tuo

Devinctiſsimus

GEORGIUS GENGELL
Societatis JESU.

APPROBATIO

Celsissimi, Jllustrissimi ac Reverendissimi Domini, Dñi THEODORI à Potok POTOCKI Episcopi Varmiensis & Sambiensis, S.R.J. Principis, Supremi Terrarũ Prussiæ Præsidis.

LOCI ORDINARII.

L*Ibellum hunc*, Gradus ad Atheismum, *intitulatum, studiô ac operâ Reverendi P. Georgii Gengell Soc: IESU emeriti Theologiæ Scholasticæ Professoris, pro nunc Rectoris Collegii Gedanensis confectum; à Theologis S.I. revisum, cúm nihil pietati ac fidei adversum contineat, quin imò radices impietatis Atheisticœ solidè detegat; Authoritate Nostrâ Ordinariá prælo subiici mandamus. Dat: in Arce Nostra Vormditi, die 11ma Martii, Anno* 1717.

THEODORUS EPISCOPUS.

FACULTAS
R.P. Præpositi Provincialis Soc: JESU per Poloniam.

Cùm Opusculum, quod inscribitur: *Gradus ad Atheismum*, à Patre Georgio Gengell Societatis JESU Theologo conscriptum, aliquot ejusdē Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, potestate mihi factâ ab Admodum Reverendo Patre Nostro MICHAELE ANGELO TAMBURINO Soc: Nostræ Præposito Generali, facultatem concedo, ut Typis mandetur; si iis ad quos pertinet, ita videbitur. Cujus rei gratiâ, has literas, manu meâ firmatas, sigillôq; munitas dedi Cracoviæ. 12 Martij, Anno 1715.

RAPHAEL TACZANOWSKI
Societatis JESU.

PRO-

APPROBATIO.

LIber cui titulus: *Gradus ad Atheismum*, cùm sit publica luce dignissimus ut reimprimatur: nec non sat multa de novo eruditissimè ac fructuosissimè ab eodem Doctissimo Auctore, consummato Theologiæ Scholasticæ Professore, nunc emeritissimo Rectore Collegii Leopoliensis Societatis JESU, addita, ut in hac secunda editione imprimantur, perlibenter concedo. Datum Leopoli in Residentia DD. Canonicorum Leopoliensium, 1. Junii, Anno 1724.

JOANNES THOMAS

JOSEPHOWIC.

Protonotarius Apostolicus, Canonicus Leopoliensis, S. R. Majestatis Secretarius, Ordinarius Librorum per Archidiæcesim Leopoliensem, Censor.

PROLOGUS.

ANtea, Volumen, duos complectens libros, cui titulum præfixi: *Eversio Atheismi* prælo subieci; & quia Atheismum impietatis Propugnaculum quoddam, aut Asylum scelerum omnium esse, cum plurimis doctissimis sentiebam, ideo quadraginta & amplius Argumenta, tanquam arietes aut machinas admovi bellicas; Veteres novem Philosophos, veluti Legiones quasdam adduxi; dum enim vel unus illorum stat contra Atheos, exercitum grandem conflare videtur. Non defûere & sapientissimorum duodecim Patrum rationes validæ, ita, ut non tantummodo labefactare, infringere errorum omnium Antemurale valeant, verùm etiam destruere,

Atheismus est impietatis propugnaculum.

evert-

evertere, deplanare, pessundare. Hæc pro Existentia Numinis volventi animo, tunc obvenere præsidia: militanti pro Cœlo, arma placuere sumenda. Quia verò e sensu Divi Damasceni, Libro imo de Fide, cap: 3. Atheismus etiam *est irrationabilissimum & malorum omniũ pessimum perditionis barathrum:* ideo nunc libet, exitiosos, quibus in illud descenditur, demonstrare Gradus. Porro in ipso limine huius Lucubrationis, prænotanda quædam veniunt.

Nec non perditionis barathrum

Nomine Gradûs quid intelligitur?

1mo, Nomine Gradûs, non intelligo hìc, ex quo inevitabiliter fit descensus in voraginem Atheisticam, seu ad negandam Existentiam DEI: sed innixus Scripturæ Sacræ, ac Sanctorum sensui, præcipue Chrysostomi, Bernardi, & aliorum, infrà citandorum, nomen Gradûs, sumo pro dispositione tali, quâ habitâ, iam per se loquendo, non omnino difficile sit, fieri Atheum.

Quid item

2do, Nomine Atheorum, non denotan-

notantur hic à me, Athei improprie tales, qui scilicet credunt quidem DEum existere, ita tamen vivunt, aguntq́ꝫ, ac si minime id crederent, inter illos reponendi, de quibus ait S. Apostolus ad Titum 1.v.16. *Confitentur se nosse DEum, factis autem negant.* At nomine Atheorum, significantur Athei formales, & proprie dicti, qui nempe absolute negant esse DEum, vel saltem positive deliberate dubitant, an existat DEUS? eiusmodi enim Dubitantios, ad gregem Atheorum formalium pertinere, in confesso est apud Doctores.

nomine Atheorum?

3tio, Ad descensum in voraginem illam absolute loquendo, sufficit, aliquos ex enumerandis Gradibus, imò & unum aliquem, præcipue in secundo vel tertio genere recensendis, conscendere Gradum, iam enim inde non erit perdifficile voragine Atheistica absorberi, ut solidis evinco rationibus, in quibus proponendis, stylum adhibui sim-

Ut quis prolabatur in Atheismũ, sufficit unum conscendisse Gradum.

plicem

plicem, etiam ideo, ut Lectores, mediocris, si qui erunt, literaturæ, faciliûs eas percipiant.

Auctoris propositum & desiderium.

4to, Si quispiam e numero Novatorum, vel e schola Carthesii, hæc legeris: crede, non conviciandi animô, conscripta esse, verùm pure amore veritatis manifestandæ, & ab eius tramite devios revocandi. *Ecce coram DEO, quia non mentior.* Utor verbis Sancti Pauli ad Galatas 1. Et Lactantii de Opificio DEI, cap: 20. *Satisq; me vixisse arbitrabor, & officium hominis implêsse, si labor meus, aliquos homines* (quin & unicum) *ab erroribus liberatos, ad iter cæleste direxerit.*

5to, Quisquis demum es, qui te in aliquo Gradu ex enumerandis constitutum cernes, per salutem animæ tuæ pretioso Christi Sangvine redemptæ, te obtestor, perpende seriò tantum salutis tuæ periculum, & pedem quàm ocyus à Gradu illo retrahe, ut post vitam caducã, in atriis Domini, æternûm consistas.

TRA-

TRACTATUS PRIMUS.

An peccata, &, quænam eorum species, sunt præcipuè, Gradus ad Atheismum?

CAPUT I.

ASsero imò. *Peccata graviora, si frequenter, & quasi ex habitu, committantur, sunt Gradus, seu disponunt, ad Atheismum.*

Scelera sæpè patrari solita, sunt ad Atheismum Gradus,

PRobatur imò Authoritate. Prov: 18, dicitur: *Impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit,* [videlicet, contemnit (ut præter alios, explicat doctissimus Cornelius à Lapide, in suis eruditissimis Commentariis super ,Proverbia) omnia monita, & monitores: ,omnia jura, Divina & humana: omnes ,Cælites, ipsumque DEUM: cujus, tan-

ut docet Scriptura Sacra.

„dem, Providentiam, imò Essentiam & Exi„stentiam] negat.] Sanctus item Paulus, 1mâ ad Timotheum 1. v. 19. dicit: *Conscientiam bonam* (id est, vitam sanctam) *quidam repellentes* (seu, postquam repulerũt) (ut est in Græco textu) *circa fidem naufragaverunt.* id est, fidei naufragium & jacturam fecerunt, facti Apostatæ, Schismatici, Hæretici, quin & Athei. Explicationi huic adstipulatur Divus Chrysostomus, citandus in Probatione 2da.

Nec non Patres.

S. Clemens Romanus, libro 1mo Recognitionum, ait: *Domus fumô peccatorum, repleta, prohibet inhabitantes, aspectu Conditoris.* Et alius Clemens; nempe Alexandrinus, libro 3tio Stromatum, cap: 4to, inquit: *Ut DEUS ignoretur, efficit vitæ institutum.*

Divus Hilarius in Psalmum 52. habet hæc: *Quis Mundum contuens, DEum esse non sentiat? sed, fit frequenter, ut nos, cùm veri necessitas, ad Confessionem DEI, cogat, oblectatio tamen vitiorum, DEum, nobis, non esse, persuadeat.*

Plotinus item.

Platonicæ Philosophiæ facilè Princeps, Plotinus, Enneade 6ta, libro 9. cap: 7timo, scripsit: *Meritò Deum, quem fugiunt* (impii) *apprehendere nequeunt: &, qui se ipsos, jam perdiderunt, alium indagare non valent.*

Pro-

Probatur 2dò. Quia, taliter peccans, ut ſe, metu pœnarum, à Deo infligendarũ, liberum in ſua apprehenſione, reddat, ac liberiùs etiam, in poſterum, laxare habenas, ad quæcunque ſcelera patranda, conſcientiæque ſuæ clamantis, obſtruere, aliquomodo, os poſſit, dubitare primò aſſolet, de Exiſtentia DEI; poſtea, etiam abſolutè, eam negare: Scelerum enim voragines, ſeu abyſſi, ſunt ſibi, quodammodo ſubordinatæ, ut gradatim ex una, in aliam, & aliam; ac tandem, ruatur in abyſſum Atheiſticam, quam, abyſſus peccatorum, invocat, & quaſi invitat, ac trahit. ut conſtat, tum teſtimoniô ipſorummet aliquot Atheiſtarum, qui deinde, ſpeciali Dei beneficiô, ex illa abyſſo, extracti ſunt; Tum, ex Sancto Chryſoſtomo, qui, in locum ſuprà citatum Divi Pauli ait: *Malè viventes, ne futurorum metu, & exſpectatione, crucientur; perſuadere ſibi, omni ſtudiô, curant, falſa eſſe omnia, quæ, noſtra Religio, continet: nempe de peccatis, Reſurrectione, judicio futuro, & ſimilibus*; videlicet, immortalitate animæ: Providentia Divina; demum & de Exiſtentia DEI. Vide & Sanctum Bernardum infrà cap: 2do. *Ratio idem comprobat.*

Confirmatur. Homines, ſæpè, graviter peccando, ſæpè etiam deſerunt DEum, reprobantque illuſtrationes Divinas,

& auxilia retrahentia à peccando: ideoquè justè fit, ut eos etiam DEus pariter deserat, subtrahatque gratias efficaces; & sic, semper ruant in peccata graviora, quibus merentur, ut in iis tandem compleatur illud S. Pauli ad Romanos 1. *Tradidit illos, DEus in reprobrum sensum*; permittendo, ut, tandem, etiam improbissimum omnium, illum habeant sensum: *Non est DEus*. Licèt verò quæcunque graviora peccata, frequenter patrata, disponant ad Atheismum, nihilominus, sunt certæ peccatorum species, quæ præcipuè id præstant: & quidem non immeritò à Viris doctissimis, inter illas species reponitur *inordinatus*, & *nimis intensus amor divitiarum*: hæ enim, ut illicitis etiam quibuscunq; mediis, sive conquirantur & augeantur, seu conserventur, tandem Conscientiæ diu ac intensè oblatranti opponi solet. *Non est*, aut saltem. *Fortè non est vindex DEus*. Ideoq; Regum Sapientissimus Salomon Proverb: 30. v. 8. precatur DEum. *Divitias ne dederis mihi*. Rationem hujus apponit statim v. 9no. *Ne fortè satiatus illiciar ad negandum*, & *dicam*: *Quis est Dominus*? Qui mihi opes adimat, ut iis, pro libitu, ad omnem gulam & luxuriam uti fruiq; me vetet? Unde S. Ambrosius lib: 2. Offic: 7. ait. *Avaritia*,

ritia, perfidiæ vicina est. Imò longè antè S. Paulus 1. ad Timotheum 6tô. *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli - Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes, erraverunt à Fide.* Avarus enim [: ut in hunc locum notat Cornelius à Lapide:] tandem non credit superesse bona alia futuri sæculi. Itaq; Religionem omnem ac Fidem contemnit. Rectè Bias, unus è septem sapientibus dicebat. *Studium* [intellige immoderatum] *pecuniæ, est Metropolis omnis malitiæ.* Jam ad alias peccatorum species, quæ sunt Gradus ad Atheismum, descendo.

CAPUT II.

Luxuria effrenis, est Gradus ad Atheismum, ut multifaria Auctoritas asserit, probat ratio.

ASsero 2dò. *Effrenata libido, est Gradus ad Atheismum.*

VEritatem Asserti comprobant sat dilucidè Patres.

Mellifluus Doctor S. Bernardus in Tractatu de 12. Gradibus Humilitatis & Superbiæ, prope finem: *Postquam terribili DEI judiciô, prima flagitia, impunitas sequitur, voluptas experta libenter repetitur, repetita blanditur, concupiscentiâ reviviscente sopitur ratio, ligat consuetudo,*

do: trahitur miſer in profundum malorum, traditur captivus tyrannidi vitiorum: ut carnalium ita voragine deſideriorum abſorptus, ſuæ rationis, diviniq; timoris oblitus, dicat inſipiens in corde ſuo: Non eſt DEUS.

Divus Gregorius Magnus Lib. 4to Dialogorum, cap: 1mo. *Carnales quiq;, quia illa inviſibilia* (ſcilicet, eſſe cæleſtẽ Patriam, Angelos, addo, DEUM:) *ſcire non valent per experimentum, dubitant* (imò & negant aliqui) *utrumne ſit, quod corporalibus oculis non vident.*

Clemens lib. 3tio Stromatum, cap: 4to. *Quomodo fieri poteſt, ut quis victus à voluptatibus, DEI habeat cognitionem?*

S. Gregorius Nyſſenus Epiſcopus, Divi Baſilii Frater, Lib: de Virginitate cap: 4. dicit. *Libido facit homines, quaſi porcos; quorum oculi in cænum demerſi, Cælum & cæleſtia aſpicere nequeunt.*

Videturq; id ipſum aſſerere Scriptura, Sacra: Pſalmo 57. dicitur: *Supercecidit ignis, & non viderunt ſolem.*

Sanctus Auguſtinus in hunc locum ait: *Cùm in aliquem ſupercecidit ignis concupiſcentiæ, videri ab eo nequit ſol intelligentiæ.* Et in libro Sapientiæ, cap: 2. Luxurioſi de ſe loqvuntur. *Nullum ſit pratum, quod non pertranſeat luxuria noſtra &c.*

Quid

Quid ſequitur? *excæcavit illos malitia eorum: & neſcierunt Sacramenta DEI,* (id eſt, neglexerunt omnia veræ Fidei myſteria) *neq; mercedem ſperaverunt juſtitiæ* (id eſt, juxta explicationem Interpretum: negaverunt pænas malorum, & præmia bonorum æternorū) *nec judicaverunt honorem animarum ſanctarum.* Oſeæ cap. 5to. *Non dabunt cogitationes, ut revertantur ad DEum ſuum, quia ſpiritus fornicationum in medio eorum eſt, & DEum non cognoverunt.* Salomon etiam Eccleſiaſtæ cap. 12. inculcat juveni in voluptates ac libidines prono, Animæ immortalitatem ac Judicium, ob eas coram DEO ſubeundum. *Memento* inquit, *Creatoris tui in diebus Juventutis, antequam revertatur pulvis in terram ſuam, unde erat, & ſpiritus redeat ad DEum, qui dedit illum.* [Hæc' enim duo (ut ait hìc Cornelius à Lapi-' de) acre frænum voluptati ac libidini in-' jiciunt; unde videmus eos, qui volupta-' ti & luxuriæ totos ſe dedunt, ut id liberè' ſinè metu vindictæ faciant, ſenſim fieri' Atheos].

Accedit 1mò. Quòd libido effrenis, lumen rectæ rationis, ſaltem magna ex parte extinguit, hominemque ita excæcat, ut ineptus reddatur ad contemplationem Divinorum. Sicut enim, ex igne fumus

egre-

egreditur, oculos excæcans: ita ex libidine exeunt fæditates, rationem excæcantes. Unde Sanctus Paulus 1. ad Corinth: 2. ait: *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritûs.* Et Divus Gregorius libro 31. Moralium, cap. 131, nec non Sanctus Thomas 2. 2. q. 153. ar. 5, inter octo filias luxuriæ, rectè ponunt, cæcitatem mentis inconsiderationem, odium DEI; ea est autem natura odii, ut etiam aperta, non videat, vel visa itidem prætersiliat, quasi non visa. Porrò obcæcationem mentis, depravationem intellectûs, sublationem rectæ rationis, odium DEI, præsertim simul sumpta, esse proximas dispositiones ad Atheismum, quis diffiteri audeat?

Luxuriæ quotnam filiæ?

Jmmediatè dicta, sat clarè approbat Princeps Philosophorum Aristoteles, quẽ Plato, *Veritatis Philosophum*: Plinius lib. 8. cap. 16. & lib. 18. cap: 38. appellat, *immensæ subtilitatis*, & *summum in omni doctrina*, *Virum*; quin & Sancti Patres, Hieronymus, Augustinus, eximiis condecorant elogiis (ut ostendi ad initium Libri mei, cui Titulus. *Defensio Aristotelis & Philosophiæ Peripateticæ*) approbat inquam Aristoteles, dum libro 7. Ethicorum Cap: 5. ait. *Qui voluptate corruptus est, ei statim Principii videndi facultas eripitur: neq; is animô cernere* po-

poteſt, ſe hujus rei cauſa & propter hanc Cauſam omnia optare atq; agere oportere. Et 2dò Ethic: Venerem, amentiæ Præfectam vocat: nec non 7mò Ethic: dicit: *Venus furatur intellectum Sapientis.* Quare etiam Venus, dicta eſt à *ve*, quæ eſt particula privativa, ſignificans abſq;, & *nus*, id eſt, ex græco, *mens*, quaſi abſq; mente, id eſt, amens.

Venus unde dicta?

Accedit 2dò. Quia *Hæreſis*, eſt Gradus ad Atheiſmum; ipſamet verò Hæreſis paſſim in illis literatis, qui deſerta fide Orthodoxa, ad heterodoxos tranſeunt, oritur, ſi non inſimul, tunc ſaltem disjunctivè, vel ex nimia arrogantia: ut oſtendetur Capite 3tio; vel ex libidine: ut conſtat longa inductione. Sic inter alios, Nicolaus Diaconus, ut ad uxorem rediret, à fide receſſit. Marcion quia Virginem violavit, ad impoſtoris Cerdonis ſectam, confugit, & triplex genus baptiſmi excogitavit. Petrus Vermilius, dictus, Martyr, omnium Hæreticorum noſtri temporis (inquit Florimundus) ſubtiliſſimus atq; ingenioſiſſimus, ut cum moniali quadam, libidinoſè adamata, ſecurè viveret, cum ea ad hæreticorum caſtra tranſiit, ex Religioſo, apoſtata, & Calviniſmi acerrimus propugnator effectus, traxitque ſecum Bernar-

Hæreſes unde oriuntur?

dinum

dinum Ochinum, qui itidem cum puella juvencula fugit ad Calvinum Apostata: postea Calvinismô repudiatô, omnium Christianæ Religionis Dogmatum factus est irrisor; de quo Cardinalis Stanislaus Hosius, Præses Concilii Tridentini, Episcopus Varmiensis, vitæ sanctitate, eruditionis, ac Eloquentiæ Gloriâ celeberrimus, in Censura sua de adoranda Trinitate, & ,alibi scribit. [Vix unquam sana doctrina, ,quam Ecclesia Catholica profitetur, ho- ,stem sibi magis habuit infestum, quàm ,Ochinum, non bipedum solùm, sed ,etiam quadrupedum omnium, impuris- ,simum] Paulò tamen ante mortem, eum resipuisse, refert Zacharias Boverius in suis Annalibus, quanquam plures negent eũ resipuisse.

Franciscus Clovet, inter suos Religiosos, dictus, Pater Basilius Rotomagensis, Fidei ac Religionis sacræ, in qua pluribus annis, non absque insignis doctrinæ fama vixerat, desertor, postea morti vicinus, seriò resipiscens, in suo Testamento, coram Notario publico, Delphis in Hollandia facto, subscriptoque manu sua propria, tertia Octobris, Annô 1648. 'inter alia habet hæc: [Plurimos aposta- 'tas vidi, tam Ecclesiastici, quàm mona- 'stici Ordinis, & cum eis familiariter e-

-gi,

'gi, nullum tamen reperi hactenus, qui 'non ob ſola carnalia deſideria ſecuriùs 'ſectanda, habitum & fidem deſeruerit: 'nec ipſe, alia intentione ad Hæretico-'rum caſtra tranſii, niſi, quòd ſperavi, 'me ibi impunè, meis effrenatis cupi-'ditatibus indulgere poſſe.] Omnia hujus teſtamenti puncta ſcitu digna, habes AMICE LECTOR, ad calcem Libri mei, antea Pragæ impreſſi, cui titulus: *Admiranda Zvinglii & Calvini.*

CAPUT III.

Nimìs exceſſiva præſumptio, præcipuè de ſcientia, quòd diſponat ad Atheiſmum, probatur multipliciter.

ASſero 3tiò. *Superbia ingens præſertim, quâ quis ita nimiùm ſuæ ſcientiæ tribuit, ut privatum ſuū judicium, Doctiſſimorum quorumvis ſenſui, leviſſima de cauſa obſtinatè præponat, cenſeatq; nihil eſſe, quod, intellectu ſuo, perfectè comprehendere nequeat, talis inquam ſuperbia, diſponit ad Atheiſmum.*

PRobatur 1mò Auctoritate. Eccleſiaſtici 18. *Initium omnis peccati eſt ſuperbia. Initium ſuperbiæ hominis, apoſtatare à DEO.* Divus Chryſoſtomus Homilia 15. in Joannem, & in Pſal: 115. legit:

git: *Initium superbiæ est nescire DEUM.* & addit: *Superbi DEUM non cognoscunt, neque se ipsos quid sint, sciunt.*

S. Justinus, Religionis Christianæ Vindex, in sua ad Antoninum Pium, Apologia. *Dæmones,* (inquit) *eos, qui ad rerum divinarum contemplationem se erigunt, nisi modestè sentiant, & puram liberamq; à perturbationibus vitam degant, elidentes in impietatem* (Atheismum) *præcipitant.*

Accedit. Communiter docetur à Patribus, quòd DEUS, eos, qui intumescunt ex benefactis suis, permittat in abominandam prolabi luxuriam. Hinc S. Damascenus Lib. 2do. de Fide, cap. 29. *Qui est elatus in virtutibus & rectè factis suis, hunc sinit DEus in adulterium prolabi.* Divus item Gregorius Magnus lib. 11. Moralis expositionis, in 12. Caput Job. cap. 8. *Qui benè regere sua membra videbantur, propter elationis culpam, castitatis in eis cingulum destruit.* Ergo pariter censendum est, eos, qui nimiùm inflati sunt in sua scientia, permittente DEO, insipientissimè labi, ut dicant illud insipientis: Non est DEUS: vel, FORTÈ non est.

Probatur 2dò, Ratione multiplici. 1mò. Quia ejusmodi arrogantibus nihil demonstrari, vel persvaderi potest, quod

eorum

eorum opinioni & arrogantiæ, eſt contrarium: ut cum pluribus ſapienter annotavit Cornelius à Lapide iu verſum 7. Capitis 5ti S. Mathæi: nullisq; rationibus quantumvis exquiſitis ac ſolidis, taliter conſtituti, acquieſcere ſolent. Unde facilè fieri poteſt, ut non tantummodò Argumentum pro Exiſtentia DEI, in conſenſu totius Orbis fundatum, contemnant: verùm, nec alia Argumenta, quantumvis judiciô omnium rectè ſentientium, evidentia, pro Exiſtentia DEI afferibilia, reputent eſſe convictiva, hinc autem deſcenditur ad fluctandum: An ſit DEUS.

2dò. Quia ejusmodi elati, ſunt ad quodlibet opinandum, nimiùm audaces, leviſſimoque ex fundamento, tenaciter adhærent opinionibus talibus, quæ novitatem ſapiunt, ac è diametro opponuntur principiis communi Doctorum conſenſu approbatis: quas novitates ſuas, aut veriùs ſomnia, propriæque deliramenta Phantaſiæ, dum cernunt ſolidè oppugnari, ne tamen ab iis recedant, neceſſitas conſequentiæ impellit eoſdem quandoq; ad plura inconvenientia, concedenda: aſſvetus verò inconvenientiis admittendis, in errores, tandem labitur, abſurdiſſimos.

3tiò. Quia Hæreſis eſt Gradus ad Atheiſmum, ut oſtendetur infrà, in Tracta-

Superbia, mater hæresum.

tu 2do. cap. 1. jam autem superbia, est mater hæresum, ut constat; Tum ex Sanctis Patribus. Augustinus libro de Pastoribus, cap: 8vo, ait: *Diversis locis, sunt diversæ hæreses, sed una mater superbia, omnes genuit: sicut una Mater nostra Catholica, omnes Christianos fideles, toto Orbe diffusos.* Epiphanius Hæresi 75. *Omnem hæresim, aut vanæ gloriolæ, aut elationis fastuosæ gratia effecit.* Bernardus sermone 65. super Cantica; *Omnibus, una intentio, hæreticis semper fuit, captare gloriam, de singularitate scientiæ.* Tum, ex ipsamet hæretici Definitione, quam dedit S. Hypponensis Præsul, lib: de Utilitate credendi, cap: 1. habes eam infrà, ferè ad initium Tractatûs 2di. Tum qnia ipsemet Calvinus, qui bene conscius, utpote hæresiarcha, quæ sit hæreticorum origo, ita in Libro de Scandalis, folio 12, scribit: ,[Verè Augustinus, Superbiam nominat ,hæreseon omnium matrem: nullus enim ,unquam extitit erroris Magister, quem ,non prava ambitio, in suum præcipiti-,um extulerit-Quotquot hac nostra æ-,tate, à pura Evangelii doctrina prolapsi, ,falsorum dogmatum cæperunt esse Au-,ctores, reperiemus omnes, superbiæ mor-,bô correptos.] Hucusq; Calvinus.

Eminentissimus etiam pietate, zelô, ac

eru-

eruditione, Cardinalis Hosius, longè antè de vero prædixit, Andream Duditium, natione Hungarum, Maximiliano Cæsari percharum, Episcopum quinque-Ecclesiensem, qui, legatum Cleri Ungarici, in Concilio Tridentino, agebat; plurimisque Patribus, ob eloquentiam, venerationi & admirationi erat, fore Hæreticum: ita factum: fugit ille apostata, ad Calvini castra: Rogatꝰ Hosius, ūde hoc prævidisset? Respondit, ex sola hominis superbia: sui, enim judicii tenacem, præsagiebat animus, in hanc fossam ruiturum Ita refert Cornelius à Lapide, in Proœmio & encomio sacræ Scripturæ, in Pentatenchon. Addit Florimundus lib: 4. Cap: 12. eundem Duditium, nullam demum sectam probâsse, sed in Atheum evasisse.

Atheorum rationes fundantur in nimia præsumptione de sua scientia.

Confirmatur Assertio. Quia ex ejusmodi arrogantia, profluunt Atheistarum præcipua Argumenta; ex eo, enim Athei prætendunt, non debere admitti Existentiam DEI; vel saltem, de ea dubitant, quòd DEI Naturam comprehendere non valeant, neque, qua ratione, cum DEI Optimi, Sapientissimi, Potentissimi, Providentia, consistere queat, tot homines, sive vera ejus cognitione, esse, ac damnari: prosperari malos, affligi bonos totque

mala, fieri in orbe, &c. Hinc dictum illius impii

Marmoreo Licinus tumulô tegitur: Cato parvô:
Pompeius nullo: Credimus esse Deos?

Cartesius item, in Præfatione Opusculi, cui titulus: Meditationes de prima Philosophia: hoc in passu, à verò, non deflexit, dum ait: [Generaliter dicam, „ea omnia, quæ vulgò jactantur ab Atheis, ad Existentiam DEI impugnandam, „semper ex eo pendere, quòd vel humani affectus, DEO affingantur; vel, mentibus nostris, tanta vis & sapientia arrogetur, quidnam DEUS facere possit, „ac debeat, determinare ac comprehendere conemur.] Verùm allatæ impiorum argumentationes, magnam redolent insipientiam, ut sat fusè demonstravi in Volumine meo, cui præfixi Titulum: *Eversio Atheismi*: in 1mò Tractatu, libri 1mi: Ubi evidenter deduxi, à nobis, nullius, etiam creaturæ, haberi perfectam, scientiam comprehensivam, Nunc insuper, ad comprimendam arrogantiam, demonstrandamque inscitiam eorum, qui sentiunt, nihil esse, quod, intellectu suo, non comprehendant, annotanda quædam duxi.

Virorum gravissimo- Nota 1mo. Quidnam de humana scientia gravissimi Viri sentiant. Sapientissimus

simus Rex Salomon, Ecclesiastæ 7mo, ait: *Cuncta tentavi in sapientia, dixi: sapiens efficiar: & ipsa, longiùs recessit à me, multò magis, quàm erat: & alta profunditas, quis inveniet eam?* & cap. 3tio. *Mundum tradidit DEUS disputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus est DEUS, à principio, usq; ad finem.* Id est, juxta multorum Interpretum explicationem: Mundus hic, adeò perfectus creatus est, à sui principio, scilicet à primo creationis die, usque ad finem: nempe usq; ad sextum & ultimum diem: imò à prima, id est, à vilissima creatura, usq; ad ultimam, id est nobilissimam, ut Mundi pulchritudinem, harmoniam, connexionem, perfectionem, imò minimam cujusque creaturæ naturam, homo plenè perspicere, ac penetrare nequeat.

rum judicium de humana scientia.

Doctor Angelicus S. Thomas Opusc. 6to in Expos. Symboli. *Cognitio* (inquit) *nostra, est adeo debilis, quòd, nullus Philosophus potuit unquam, perfectè investigare naturam unius muscæ.* Unde meritò Divus Basilius, doctrinâ, eloquentiâ, sanctitate, Magnus, scribens ad Eunomium Hæresiarcham, qui blasphemo ore dixerat: „DEUS de sua ipsius Essentia, nihilo plùs „intelligit, quàm ego. Epistola 168. ait: *Dicat formicarum nobis naturam, qui eorum,*

rum, quæ, in natura sunt, scientiam, cum fastu, se prædicat assecutum? atq; ita demum, de Potentia illa, omnem intellectum superante, disputet. Si verò scientiâ, minutissimæ formicæ, nondum es assecutus naturam (quod ipsum S. Doctor in eadem Epistola multifariè probat) *quomodo incomprehensibilem DEI Potentiam, imaginatione tua, comprehensam esse gloriaris?*

Doctissimus Philo ad initium Libri de Somniis. [Semper plura, quàm discuntur, supersunt: ut, etiàm is, qui, se putat ,attigisse finem scientiæ, semiperfectus ,habeatur sub alio judice: quod si, subeundum sit ipsius veritatis judicium, adhuc circa principia, hærere videbitur.]

Eruditissimus Cornelius à Lapide in primum Caput Ecclesiastæ, v. 18. [Doctorum, licèt magna rerum cognitio, tamen, non tam est plena scientia, quàm ,docta ignorantia: Doctores enim, quò ,magìs procedendo, investigant rerum ,notitiam, eò magìs, se deprehendunt, doctè ignorantes, vel ignoranter doctos: ,quia, vix ullas rerum naturas, clarè perspicere possunt, sed tantùm eorum accidentia, quæ sensibus patent. Idem in Caput 7. Ecclesiastæ, v. 25. [Studiosi Theologiæ, initio, ut principia ejus intelli-

,gunt,

,gunt, videntur ſibi multa ſcire, & valde ,eſſe ſapientes; at ubi pergunt, fiuntque ,Profeſſores, vident ubiq. difficultates, ac ,certi ſunt, ſe plura ignorare, quàm ſcire.] Comprobat id ipſum, Tum vulgare illud ,dictum: [Logici omnia ſciunt, Phyſici ,parum, Metaphyſici nihil] Tum Menedemus apud Plutarchum de profectu; ,[Qui Athenas (*inquit*) ventitant, prin- ,cipiò videntur ſibi ſapientes: at, cùm, ,orbem ſcientiarum, decurrerunt, omnia- ,que conſummârunt, dubitare quidem de ,multis poſſunt, parum autem, aut nihil, ,ſe ſcire autumant.] Nimirum, ingenii lux magna, (ut notat Juvencius cum pluribus) vaſtum quendam, excelſæ menti oſtendit, veluti Scientiæ campum, cujus immenſitatem, nulli definiunt termini: anguſta verò mens, quia longiùs, aciem non protendit, exiguum, quod præ oculis habet, ſpatium, ſe percurriſſe facilè arbitratur. Hinc ſolidè docti demiſsè ſentiunt de ſe, juxta illud Lipſii: [Sicut ſege- ,tes vacuæ, in altum attolluntur, gravidæ ,deprimuntur; ita quò quis ſapientior, ,eò humilior:] nec præcipites ſunt, in reſpondendo ad quæſita difficiliora: è contra, ſcioli, altum ſapiunt, & ad pauca reſpicientes, de facili enuntiant: ut dicit Ariſtoteles lib: 1mo de Gener. tex: 7.

Quænam in particulari fugiunt nostrâ scientiam?

Nota 2dò. S. Irenæus lib: 2. cap. 47. multa enumerat eorum, quæ conteruntur à nobis, videntur, sunt nobiscum, fugiunt tamen nostram scientiam: & sic fugit nostram scientiam, teste eodem Sancto, quæ sit causa ascensionis Nili, quæ accessûs & recessûs Oceani, &c. His addo: *Fugit nostram scientiam, qualiter* (loquor verbis S. Justini Philosophi & Martyris, in Apologia ad Antoninum Pium Imperatorem) *fiant, ex quadam parva humani seminis gutta, ossa, nervi & carnes, depictæ eâ specie & figurâ, quam videmus--& si quis vobis diceret, monstrato humano semine, pictaq; imagine, ex hac tali re, hominem posse fieri, num crederetis, antequam aspectus fidem faceret? incredibile id videretur.* Fugit nostram scientiam oculi operatio, quæ, tam arcana est, ut nullus mortalium, eam, hucusque perfectè fuerit assecutus; estque id evidens, inter alia, etiam ex eo; quia nescitur plenè hucusque, in quanam parte oculi, fiat visio? an in nervis opticis, seu visoriis, idque in illo puncto congressûs, quo secantur & conjunguntur; ut vult cum multis Albertus Magnus. An in humore cristallino: ut cum Aristotele, Galeno, sentiunt non pauci. An in tunica reticulari: ut censent plures cum

Agvil-

Agvillonîo, Cabæo. Recentiores quidam, in tunica, dicta, Choroides, quæ, à pia matre ad oculum deſcendit, & interiores humores continet, viſionem fieri opinantur: Alii in Retina, ſeu Reticulari, & Choroide ſimul. Item, *Cùm non poſſit* (ut aìt S. Auguſtinus lib: 10mo de Trînitate, cap. 1mo) *Anima, ſecum introrſum tanquam in Regionem incorporeæ naturæ, ipſa corpora inferre, imagines eorum* (nempe, ſpecies impreſſas) *convolvit & rapit.* Aſt qualiter id fiat, quomodo item ſpecierum fiat ìn nobis excitatio? quis gloriari poteſt, ſe aſſecutum? Magnetis operatio, tractiva ferri, unde nam proveniat, excedit ſphæram ſcientiæ noſtræ. Carteſiani præſertim, cauſam tractionis in magnete, refundunt in particulas ſtriatas, ab uno terræ polo ad alium meantes. Alii in particulas ramoſas, ut ex una parte ingredi poſſint, non ex alia. Quidam in aciculas magneticas, paſſim per àerem vagantes, quæ habent à natura, ut ad ſe invicem accedant: vel in effluvia corpuſculorum à magnete. Alii vim ejuſmodi tractivam dicunt provenire; vel à terra, quæ magnus ſit magnes, licèt non ejuſdem rationis omnino cum magnete communi: vel à qualitate occulta, aut veriùs innominata, promanante à ſubſtantiali

forma

forma magnetis; alii à ſympathia, ac ſpeciali corporum trahentium, & tractorum cognatione. P. Cabæus docet ferrum potiùs moveri ad magnetem, ut ad ſuum bonum naturale, ex ſe, vi naturali, ſibi inſita, non autem à magnete trahi. Unde acui ferreæ, magnetis attritu exterſæ, ut ad Septemtrionem ſe obvertat, & ubi hìc inde conquievit, Polum arcticum monſtret, quis novit? Multi cum Kirchero, Nierembergio, docent id fieri ex eo, quòd montes & rupes quædam magneticæ ad Auſtrum & Septemtrîonem poſitæ, qualitatem attractivam per omnes Orbis partes diffundant, quâ, acus illa attingitur, excitatur, eòq; appropinquat. Communiùs aſſeritur, id præſtari à Cæli partibus, utriq; polo vicinis, vel à ſtella polari, per aliquam attractivam qualitatem, ob occultam naturæ conſenſionem; ad eum modum, quo ſol herbas quaſdam ad ſe trahit. vel id provenire ab aliqua qualitate propria & inſita ipſi magneti. Sed hæc omnia incerta ſunt. Certum eſt apud omnes, Circulum ſuperiorem rotæ, vel orbis cujuscunq; *v. g.* vitrei, circulariter moti, velociùs moveri cîrculo inferiore, ſeu viciniore ejusdem rotæ, vel orbis centro: quia in eodem ſpatio temporis, circulus ſuperior percurrit majus

ſpa-

ſpatium, quàm minor; & tamen hucuſq; ignoratur, qua ratione id fiat. Reſpondent quidem non pauci, in motu circulari, lineas rectas à centro ad circumferentiam, ſemper neceſſariò diſrumpi: aliqui docent, ſolùm eas inflecti: alii, aliter. Ariaga ingenuè fatetur cum pluribus Philoſophis acutiſſimis, ſe nunquam hanc difficultatem vidiſſe ſolutam, neq; illam ſolvere, præſumere. Demum, prætermiſſis innumeris, fatentur omnes Claſſici Philoſophi, à ſe non comprehendi ſcientificè naturam Continui, tam permanentis: puta: grani papaveris, paleæ, &c: quàm ſucceſſivi: ut, horæ, quadrantis, motûs, &c: ex qualibusnam partibus componatur. Ex his dilucidè conſtat, quàm imperfecta ſit Doctiſſimorum etiam ſcientia de quacunq; re creata, cujus natura tametſi perfectionis eſt limitatæ, perfectè tamen à nobis comprehendi nequit.

Exilitas humanæ ſcientiæ, cur tam fusè expoſita?

Hìc, & in Volumine meo ſuprà citato, aliquantò longiùs, de imperfectione noſtræ ſcientiæ expoſui veritatem: hæc enim ſeriò inculcanda eſt, tam iis, qui ſentiunt nihil eſſe, quod intellectu ſuo, non comprehendant: ut diſcant non altum ſapere, ſuamq; non ignorent ignorantiam: quàm illis, qui inſipientiſſimè, ex eo fluctuare incipiunt de Exiſtentia DEI,

quòd

quòd Ejus Naturam comprehendere nequeant, nec penetrare valeant fines, propter quos, hæc vel illa facta sint, vel permittantur à Deo, qui in omni genere perfectionis est illimitatus, infinitus, & incomprehensibilis, locô, tempore, cogitatu, amore: cujus item incomprehensibilia sunt judicia, & investigabiles viæ Ejus.

CAPUT IV.

Machiavellismus in quo consistit?

ASsero 4tò. *Machiavellissimus est saltem Gradus proximus ad Atheismum.*

PRæmitto. Machiavellismus, à suo Auctore aut veriùs strenuo propugnatore, Nicolao Machiavello Florentinæ Reipub: (necdum enim Medicæi Principes Florentiam suæ potestati subjecerant) Secretario, sic dictus, consistit in eo (ut colligitur ex Vasquez in 1. D. Thomæ q. 2. ar. 3. disp: 20. Lessio, lib: 1. de Provid: cap. 1. & aliis, nec non ex Principiis impii Machiavelli de quibus infra) quòd earum rerum tantummodo, procuratio habeatur saltem principaliter, quæ ad statum politicum spectant, id est, quæ ad externam Reipublicæ, aut domesticæ familiæ, gubernationem, & ad continendos

in

in obedientia, disciplinaq; civili; populos, ad Statum privatum retinendum augendumve, arbitriô humano expedire judicantur: solùmque eatenus æstimatur usurpaturq; Religio, quatenus ad fines hos, conducibilis videtur. Porro ex descriptione data, patet Machiavellismum esse gravissimum peccatum, imò aggregatum multorum scelerum: continetur enim in illo, falsa simulatio pietatis, postpositio rerum divinarum: Religionis pro varietate circumstantiarum, mutatio: jusjurandi violatio: innocentum oppressio: aliorumque quorumcunq; scelerum patratio, si, & quando, hæc conducibilia videntur ad conservandum, vel promovendum Statum politicum. Hoc præmisso.

Probatur Assertio. Quia Machiavellista (ut constat ex dictis) aut nihili, aut parvi pendit omnem Religionem, secundùm se spectatam, & quatenus refertur ad colendum Deum, paratusq; eam pro varietate circumstantiarum, ratione lucri temporalis, mutare, transeundo ab una, ad aliam, *v. g.* à Catholicismo ad Lutheranismum, ab hoc ad Calvinismum, Arianismum, Turcismum, &c: ejusmodi homuncionem quis saltem proximè dispositum esse non censeat ut transeat ad insipientes Atheos? Dixi: *Machiavellismus*

Machiavellismus est Gradus ad Atheismum: imò in eo fundatur.

ſimus, *eſt ſaltem Gradus proximus ad Atheiſmum*. Graves enim Theologi, ut Vaſquez, Leſſius, locis ſupra citatis, Raynaudus in Theologia naturali, Diſt: 5. Carolus de Grobendoncque in Volumine ſuo, de ortu & progreſſu ſpiritus politici & pleriq; alii, Machiavellum cum toto ſuo grege reducunt ad Atheiſmum: nec immeritò. illa enim falſa ſimulatio pietatis, immutatio Religionis &c. ex Atheiſmo promanâſſe videtur: quare Sapientiſſimus Sfortia Pallavicinus, Cardinalis in Apparatu ad Hiſtoriam Concilii Tridentini, cap. 3. ait: [Quis non animad-,vertat, has larvas eſſe vel propemodum ,impietatis, humana commoda, externo ,Divino cultui anteferentis vel Atheiſmi, ,qui nihil de ſuperis credit, ſed varias con-,flat ſpecies mendaces, quibus vultum ob-,tegat huic nihilo, nimis odioſo naturæ ,ſenſui, hominumque conſenſioni?]

Machiavelliſtarum impia principia. Ex eodem etiam impuriſſimo fonte peſtiferi Machiavelli, ejusq; diſcipulorum Pſeudo-politicorum (quorum numerus, fidem excedit,) execranda profluxerunt ,principia hæc. [*Omnibus amicus, nemi-,ni fidus eſto. Religionem extrinſecus coli-'to, ſed nullam habeto. Conſcientiam non ,attendito: nec famam curato. Niſi opti-,mus ac præſtantiſſimus eſſe poſſis, præſtat,*

,ut

,ut sis ad flagitia potentissimus. Virtutes ,habeto in ore: nihili tamen faciendæ, ne Religio quidem, cùm lucri faciendi occasio, ditionisvè augendæ, datur. Justitiam, plus ,danti conferto. Proprium interesse semper, publicum rarò quærito. Æquitas belli in eo consistit, quod utile vel necessarium ,sibi Princeps arbitratur. De æternitate non sis sollicitus. Fatô aguntur & reguntur omnia. Cùm necessitas tulerit aliqua intrepidè peccandum est. Datæ Fidei ,habenda est ratio, quamdiu commodum est. ,Humana anima, eâdem cum anima bruti, ,mortalitate cadit. Moysis Leges, & victoriæ insignes, humanæ ejus prudentiæ, fortitudini & armis, non DEO Auctori & Duci attribuendæ sunt.] Hinc Machiavellus, impiissimus Nebulo, blasphemans etiam, euomuit Animam: meritoq; non tantùm à Viris Doctissimis, nominatur, Dæmonis administer, Pseudopoliticorum Patriarcha, Vitiorum Doctor, sed planè Atheus, ejusmodique Pseudopolitici, Atheistæ. Nota. Ecclesia sub anathemate legere vetuit libros impii Machiavelli, utpote continentes planè Diabolicam doctrinam.

CAPUT V.

Dicteria quædam ad Atheiſmum diſpoſitiva.

ASſero 5tò. *Gravis impatientia, adverſitatum intolerans, quæ paſſim deliberatè in illa dicta erumpat: Niſi fortè DEUS non eſſet, ſi meæ innocentiæ, in hac calamitate non ſuccurreret. Si meæ injuriæ vindicem non ageret. Si hoſti meo ſceleratiſſimo faveret, & ſimilia. Conſvetudo item aſſerendi; dicta à ſe tam eſſe certa & vera, quàm certum eſt, exiſtere DEUM. Hæc inquam diſponunt, ſeu ſunt Gradus ad Atheiſmum.*

RAtio partis 1mæ eſt. Quia, cùm DEUS ob fines ſuos altiſſimos ac juſtiſſimos, ſæpè in hoc ſæculo, multorũ non plectat ſcelera, permittatq; innocentes deprimi, ſceleratos elevari, aſſveto dìcere: Nìſi forſan DEUS non eſſet. &c: cernentique votis ſuis contrarium paſſim eveniſſe, facilè ſuborietur de Exiſtentia DEI dubium, cui tandem ſuccumbat.

Huic veritati comprobandæ ſuffragatur, tum S. Baſilius, ſermone. *Quòd DEus non ſit Auctor malorum*, ferè ab initio, inquiens:

inquiens: *Si quid calamitosum acciderit, instantem in rebus adversis dolorem non ferentes, mox secum perplexi dubitant: an sit DEUS: an singula videat: utrum cujusq; meritis respondeat: insuper deinde ubi se ipsos viderint in iis, quæ nolunt, diu detentos, pravum illud dogma inter se confirmant, & in suis cordibus ita decernunt: non est DEUS.* Tum exemplum Diagoræ, qui cùm esset prius cultui Deorum addictissimus, verùm, dum injuriâ à quodam affectus, qui pejeraverat, & nihil tamen propterea passus, quin ei cuncta è voto fluere videbantur, eò deductus est, ut negaret Existentiam DEI, multósque à Numinis cultu abstraheret.

2dæ partis Ratio. Quia cùm quandoq; contingat, ut ipsemet *v. g.* Petrus, deprehendat, id à Vero longissimè deflectere, quod, cum tanta exaggeratione & absq; ulla hæsitatione, certissimum, ac veritati omnimodè conformari sentiebat; haud difficulter fiet, eundem Petrum, dein ancipitem hærere de rebus in se certissimis, tandem & de Existentia DEI.

Nec non familiaritas cum impiis, & despicien-

Procul dubiò etiam ad voraginem Atheisticam accessus fit: tum per arctam familiaritatem cum hominibus prorsus impiis, lectionemq; librorum impiorum, præsertim, si fiat, à minùs literatis, nec in

tia rerum sanctarum. recta fide solidatis. Tum per assvetudinem ludendi, joçandi in rebus sanctis. Veritatem hanc, præter dolendam multorum experientiam, comprobat Scriptura sancta, Psal. 17: *Cum perverso perverteris.* & 1. ad Corinth: v. 5. *Nolite seduci, corrumpunt mores bonos, colloquia prava.* Haud dubiè & fidem ac Religionem sanctam corrumpit librorum impiorum lectio: quæ est quædam collocutio cum impiis Auctoribus. Pravâ item illâ assvetudine, sensim minuitur, Religionis reverentia, succeditque contemptus. Hinc graviter arguendi sunt, qui verbis Scripturæ divinæ abutuntur ad jocos, amoresq; obscænos, nec non sacro vestitu ac ceremoniis Ecclesiasticis ad histrionicas ineptias.

CAPUT VI.

Confictio prodigiorum est dispositio ad Atheismũ. ASsero 6tò. *Ementita prodigia, & Historiæ patheticæ, Concionibus & libris etiam editis, pro omnimodò veris, insertæ; ac opinione communissima pro omninò certis ac indubitatis acceptatæ, disponunt ad Atheismum.*

Pro-

PRobatur: Quia ordinariè ſucceſſu temporis, vel ex aliquo accidenti, illorum prodigiorum ac Hiſtoriarum innoteſcit falſitas. Hinc ſuboritur dubium, an pari ratione, eo fine, ut vulgares animæ contineantur in officio, à ſceleribusq; deterreantur, non ſint conficta miracula & hiſtoriæ, quæ paſſim ut indubitata circumferuntur, ad Fidei Chriſtianæ myſteria, ipſiusq; DEI Exiſtentiam comprobandam: cui dubio & paritati, homini minùs literato, cùm non occurrat quandoq; ratio ſolida diſparitatis, facilè fieri poteſt, ut ſuccumbat. Contra ejusmodi fictores, intorquenda ſunt verba illa Sancti Jobi, cap: 13.v.7. *Nunquid DEus indiget veſtro mendaciô, ut pro illo loquamini dolos?* Quare meritò Propoſitio hæc: *Licitum eſt Concionatori fingere hiſtoriam, aliquam, modò illâ permoveantur homines ad bonum*; prohibita eſt doceri in ſcholis noſtris.

Hinc meritò laudanda eſt conſvetudo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, quæ minimè facilem ſe præſtat in confirmandis miraculis, & quidquid miraculorum, in Univerſa Eccleſia approbatur, primùm (ut præter alios, in ſua Manuductione ad converſionem Hæreticorum, cap: 9. ʃ. 5. refert

S. Romana Eccleſia haud facilis eſt in approbandis miraculis.

refert Thyrſus Gonzales S. J. oculatus teſtis) in Sacræ Congregationis Rituum integerrimo Tribunali, diſcutitur: eò Theologi optimi evocantur: ibi Promotor fiſcalis adeſt, qui magnô ſtudiô, exquiſita cognitione, hinc inde exceptiones, tam in jure, quàm in facto, quærat, opponat; hoc, caſu: hoc cryſi: hoc, naturalibus mediis; hoc, dæmonis ope fieri potuiſſe? diſputat. Hiſtoriæ rerum ſimilium citantur: errores, in eo genere committi ſoliti, producuntur: collatio inſtituitur: Medicorum Philoſophorum ſenſa producuntur: teſtes colliduntur: circumſtantiæ quæq; expenduntur: nihil, uno verbo, omittitur, quod ab hominibus prudentibus geri in tali negotio debeat, & valeat: ſic primùm diſcuſſa cauſa, denuo coram ipſo Romano Pontifice inſtituitur &, ſi omnia manifeſtiſſima non erunt, nihil factum. Qui Romæ adfuimus (inquit citatus Auctor, qui Univerſæ Societati Generalis laudatiſſimè præfuit) ſatìs ſumus hujus veritatis conſcii, novimus, quàm ſit difficilis provinciæ, vel unius miraculi approbationem, poſt diuturnam diſcuſſionem, elicere: ex magna miraculorum multitudine, vix unum, imò nullum aliquando approbatur. Laudanda eſt & Prælatorum illorum vigilantia, qui ſedu-

ſedulò allaborant, ne confingantur miracula, nec mirabilia quævis, pro veris miraculis acceptentur.

Machiavelli impii Magiſtri Pſeudo-politicorum, inter alia nefanda principia, fuit & hoc. *Principes probare debent falſa miracula in Populo, ad populum quo res feret excitandum: & in finem eundem, Revelationes falſæ, tanquam à DEO derivatæ, confingendæ ſunt & ſpargendæ in vulgus.*

Impium Principium Machiavelli.

CAPUT VII.

Grad9 proximus ad Atheiſmum eſt contemnere ac odiſſe ſtatum Eccleſiaſticum.

ASſero 7mò: *Univerſalis contemptus, & odium in ſtatum Eccleſiaſticum, eſt proxima diſpoſitio ad Atheiſmum.*

PRobatur: Quia tali contemptu ac odiô plurimùm atteritur reverentia omnis Religionis, ejuſmodiq; contemptores ac odiô habentes, vel ſunt Hæretici, aut Machiavelliſtæ Pſeudo-politici, vel proximè diſpoſiti, ut labantur in Hæreſim, aut Machiavelliſmum: ut conſtat plurimorum exemplis. Illuſtratur: Qui omnes præcipuos alicujus Principis Miniſtros, contemptu & odiô habēt facilè recedunt pòſt ab ipſo Principe;

imò etiam illum ſuum Principem eſſe negant. Ita pariter, qui contemnunt ac odiô habent univerſaliter Eccleſiaſticas Perſonas, qui ſunt Miniſtri DEI & diſpenſatores Myſteriorũ ejus, facilè contemnunt DEum, quin, nec adeò difficilè ut ab ipſo recedant etiam per abnegationem.

Exponitur multiplex cauſa contemptûs & odii, refelliturq;.

Aſt forſan ad excuſandas excuſationes in peccatis, dicet quispiam Pſeudo-politicorum Patronus. Meritò contemnimus & odiô habemus ſtatum Eccleſiaſticum ob vitam Eccleſiaſticorum ſcandaloſam. Nec non ex eo Eccleſiaſtici merentur ſui Odium, quòd multæ Eccleſiæ nimìs pretioſo & ſuperfluo fulgeant apparatu. Reſpondetur. Demus, ex Clero multos, non paucos, ex Religioſis, ſcandaloſè vixiſſe ac vivere. Verùm certò incomparabiliter plures, exemplariter. Contemnendanè & odiô habenda Eccleſia Chriſti, in qua, uſque ad finem Mundi, permiſcentur zizania cum tritico, piſces boni cum malis, reperiunturq; fatuæ virgines cum prudentibus? etiam in Angelis ſuis reperit DEUS pravitatem, tertiaq; pars illorum rudentibus inferni detracta eſt in tartarum. *Nec propter piſces malos, rumpimus retia Domini*: (ut ſapientiſſimè notat ex Divo Auguſtino,

Doctor

Doctor Angelicus Opusculo 19. cap. 20.) *non ergo propter hoc, infamandum est Religiosorum Collegium* (multò minùs contemnendus, odioque habendus Status Ecclesiasticus) *si aliqui ex eorum numero, gravia etiam peccata committant.*

Accedit, quòd ut prudentissimè advertit ibidem, idem Sanctus Doctor. *Homines perversi, sua detractione quadrupliciter procedunt de viris spiritualibus. Mala, si quæ sunt vera, extendunt: dubia asserunt: falsa consingunt: bona pervertunt.*

Novatorū vita an exemplaris?

Ne tamen Novatores nimiùm sibi applaudant, de suorum, exemplari vita, audiant quid senserit de suis sequacibus, ipsemet Lutherus. *In luce clara Evangelii* (inquit ille in sua Postilla, Dominicâ primâ Adventûs) *homines sunt magìs nunc avari, magìs injusti, magìs crudeles, magìs scandalosi nunc facti sunt, quàm fuerunt in Papatu:* & *ubi antea uno Diabolo occupabantur, nunc septem pejores, eos obsident, quemadmodum cernere licet in civibus & rusticis cum sua turpi, avara, immoderata, impudica, & naturæ adversa vivendi ratione.* Non absimilia habet Smidelinus, Lutheranorum in Germania Antesignanus, Concione 4ta in Caput 21mum Lucæ. Calvinus item libro de scandalis, ait: *Cùm tot hominum millia, abnegato Papa-*

tu, cupidè, ut videbatur, nomen dedissent Evangelio, quid præ se major pars tulit, nisi ut excussô superstitionum jugô, solutiùs in omnem lasciviam difflueret?

Objectio cōtra Ecclesiarum pretiosū apparatū, quòd non subsistat, demonstratur.

Ad illud, quod de Ecclesiarum pretioso apparatu, objicitur. Respondeo. Tēplum unicum à Salomone exstructū,cum suo apparatu sumptum, superabat quò ad pretium, omnia ferè Templa Christianorum accepta cum suis apparentiis, inquocunq; Regno Catholico: imò ferè in omnibus Orthodoxis: ut patet ex his.

Templi à Salomone exstructi cū suo apparatu, quanta magnificentia?

Primò, quia David reliquit Salomoni pro Templo exstruendo (ut legitur, 1. Paralip. cap. 22: v. 14.) auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: id est, bis mille & quadringentos milliones aureorum: quantum auri vix est in tota Europa, ut dicit Doctissimus Cornelius à Lapide in fine Commentariorum in Pentateuchum, ubi de mensura & ponderibus. Hæc summa aureorum est tanta, ut si ex uno loco ad alium insimul curribus devehenda fuisset, debuissent esse saltem decem millia nongenti octoginta currus, licèt in quemlibet currum, imposita fuissent ducenta quinquaginta millia aureorum: ut notavit cum aliis Drexelius, parte tertia Aurifodinæ, capite imò. *2dò.* Quia præter plurimos lapi-

lapides pretioſos, & marmor parium, æris ac ferri magnam nimis copiam, quæ David pro Templo contulit, etiam *Principes familiarum & Proceres tribuum Iſrael, Tribuni quoq; & Centuriones, & Principes poſſeſſionum Regis, obtulerunt ſpontè in opera domûs DEI, auri talenta quinq; millia, & ſolidos decem millia* (ſolidus erat ſexta unciæ pars) *argenti talenta decem millia, & æris talenta decem & octo millia, ferri quoq; centum millia talentorum: & apud quemcunq; inventi ſunt lapides, dederunt in theſauros Domûs Domini.* 1. Paralip. cap. ultimo, *3tiò*, Salomon ipſe adjecit etiam plurimum de auro, argento, lapidibus pretioſis ex theſauro ſuo ad ornatum Templi. *4tò.* quia parietes & laquearia Templi tegebantur aurô, ita, ut intrantium oculos, fulgor perſtringeret: *fecitq; Salomon* (ut legitur 3. Reg: cap. 7.) *altare aureum; & menſam auream, & candelabra aurea quinq; ad dexteram, & quinq; ad ſiniſtram; & lucernas deſuper aureas: & forcipes aureos, & hydrias & fuſcinulas, & phialas; & mortariola, & thuribula de auro puriſſimo: & cardines oſtiorum Templi, ex auro erant.* Joſephus Judæorum diſertiſſimus Hiſtoricus, Imperatori Veſpaſiano percharus, à S. Hieronymo Epiſt: 22. Livius Græcus appel-

appellatus, hic inquam Josephus. libro 8vo Antiquitatum, cap. 2do, habet hæc: ,[Pavimentum Templi constravit Salo-,mon laminîs aureîs - - Mensas quoq; ,multas dedicavit Rex, & in his unam ma-,gnam auream, in qua proponebantur ,sacri panes, reliquæ non multò deteriores ,diverso modô factæ sustinebant phialas, ,&pateras aureas vigesies mille,argentea-,rum quadraginta millia. Candelabro-,rum item fecit decem millia.--Cantha-,rorum autem vinariorum, octuaginta ,millia, Rex comparavit, & phialarum ,aurearum millia, decem: argentearum ,verò alterum tantum. Lancium item au-,rearum octoginta millia, duplum ve-,rò argentearum. Craterarum sexagin-,ta millia aurearum, & alterum tantum ,argentearum. Mensurarum verò, quales ,Mosi, Hin vocantur & Assaron, aurea-,rum erant viginti millia, & duplicatus ,numerus argentearum; Acerræ quoque ,aureæ, quibus odoramenta in templum ,inferri solent, erant numero viginti mil-,lia: & aliæ, quibus deferebatur ignis à ,magno altari in parvum, intra templum, ,situm, quinquaginta millia. Paratæ erant ,& Sacerdotales vestes in usum Pontifi-,cum, annumeratis talaribus & epomidi-,bus atque logeo cum suis gemmis, in

,uni-

,univerſum mille. Corona verò in qua ,Moyſes, DEI nomen inſcripſit, unica ,fuit, & uſque in hodiernum permanſit. ,Stolas autem Sacerdotales è byſſo fieri ,curavit cum decies mille zonis purpu- ,reis, & tubarum, quales Moyſes præ- ,ſcripſit CCM. Item alias ſtolas byſſinas ,Levitis, hymnorum cantoribus, nume- ,ro ducenta millia, inſtrumentorum præ- ,terea muſicorum, quæ, naula & cynnyræ ,vocantur in uſum hymnodiarum, ex e- ,lectro confecit quadringenta millia.] Hucuſq; Joſephus. Idem etiam lib. 6. Belli, Cap: 6. Templum Salomonis de- ,ſcribens, ait. [Exterior ejus facies, nihil ,quod animi & oculi mirarentur, non ,habebat: Cruſtis enim aureis graviſſimis ,undiq; tecta, ultra primos ortus, igneo ,ſplendore lucebat, ut cùm intuerentur ,contuentium oculi, quaſi ſolis radiîs a- ,verterentur.] Et Gentilis Hiſtoricus Ta- citus lib: 5. Hiſtoriæ, Num. 8. dicit. *Jero- ſolyma, Genti Judæorum, Caput, illic im- menſæ opulentiæ Templum.* Præ quo alia quæ Antiquitas jactavit Mundi miracula (ut Villalpandus, Tomo 3. in Ezechilem prope finem confirmat) nugæ & crepun- dia puerilia haberi poſſunt. Porrò Tem- plum illud à Salomone ædificari cæpit ante Chriſti Nativitatem Annô 1017, &

poſt

post Annos septem, totidemq; menses finitum: supra ducenta millia operariorum in eo construendo adhibita. Locus Fabricæ Templi, fuit in monte Moria, ut legitur 2. Paralip: 3. in quo etiam Monte, Abraham jussus fuit immolare filium suū Jsaac: Gen: 22. Christus Dōinus, ibidem, puta, in Calvariæ Monte, qui pars est montis Moria, crucifixus est. Vide Cornelium à Lapide in Libri 3tii Regum Cap: 6. & 7. item de Mensūris & Ponderibus.

Dixit quondam DEUS Ezechieli, cap. 43. *Tu fili hominis, ostende domui Israel Templum, & confundentur ab iniquitatibus suis.* Utinam etiam ab iniqua sua Objectione adversus pretiosum Ecclesiarum Christianarum apparatum, confundantur Adversarii, quibus ex Scriptura Sacra, & Josepho Historico, ex parte demonstravi majestatem unius Templi, à Salomone exstructi.

Quàm pretiosa donaria, Gētiles suis Idolis obtulerunt!

Ut verò magis adhuc confundantur hi Pseudo-politici, qui cum Juda Iscariote, sub prætextu pauperibus subveniendi, Divinas æquè ac humanas alienas divitias auferre allaborant, legant & perpendant quanta donaria Gentiles, suis Diis; Turcæ, suo Pseudo-prophetæ Machometi, obtulerint.

Sve-

Svetonius Gentilis Historicus, describens duodecim Cæsarum Romanorum Acta, incipiendo à Julio Cæsare ad Flavium Domitianum, qui successerat Tito Vespasiano, de Octavio Cæsare Augusto scribit numero 30. *Ædes sacras vetustate collapsas, aut incendiô absumptas, refecit, easq́; & cæteras opulentissimis donis ornavit, utpote qui in Cellam Capitolini Jovis, sexdecim millia Pondo Auri, gemmasq́; ac Margaritas quingentas HS, una donatione contulerit.* Porrò sexdecim millia pondo Auri, efficiunt (ut notavit Joannes Tomcus Marnavitius, Bosnensis Episcopus, in libro erudito suo de sacris Ecclesiarū Ornamentis) Millionem unū, & sexcenta millia scutorum; unumquodq́; scutum, continet florenos decem polonicos; proinde dicta summa, continet sexdecem milliones florenorum Polonicalium, seu Aureorum octocentena millia, octoginta, octo millia, octingentos octoginta octo aureos, & florenos sexdecem. Aureum computando unum (ut nunc currit) florenis octodecem. Jam verò gemmarum tunc donatarum à Cæsare, pretium, juxta prædictum Marnavitium, pertingebat ad millionem unum & Ducenta qüinquaginta millia scutorum.

Neptuni Templum (ut scribit Plato

in ſua Criſia) fuit argentô obductum, uſq; ad tectum. In Serapidis delubro, muri priùs, purô aurô erant contecti, poſtea laminîs argenteîs, & demum ad tegendam tanti theſauri machinam, fuerant æreæ tabulæ ſuperimpoſitæ. Ut refert Ruffinus in Euſebii Hiſtor. lib: 11. Japones, licèt non ſuperabundent divitiîs, tamen, ampliſſima ſuorum Templa Deorũ, aurô & argentô exornant. Sinenſes, ſuum Pequinenſe Templum, ſolidô texerunt aurô.

Nec non Turcæ ſuo Machometi.

In Regnis Turcarum per Affricam, plurimæ ædes, Machometicæ ſuperſtitionis, viſuntur, quibus ſupereminent immenſæ molis Orbes, ſolido aurô rutilantes.

In Mechæ, Urbis Arabicæ meditullio eſt (ut teſtatur Brocardus, Adrichomius, & alii) moles ingens, cum altiſſima turri: Molis concameratio ad longitudinem paſſuum centum protenditur: ad altitudinem verò, paſſuum octoginta. Columnæ nobiliſſimæ molē fulcientes, quadringentæ. Parietes undiq; aurô obducti: lychnorum penſilium ad tria millia, perpetuò ardentia, fulgore ſuo perſtringunt omnium oculos. In molis illius meditullio, arca ferrea magnetici lapidis circũquaq; appoſiti efficacitate hæret ſuſpenſa, & porcinum Machometis cadaver maledictum

dictum aſſervans viſitur, ut quidem vulgò jactatur: nam pleriq; id negant. Aſt ſepulchrum verò Domini NOſtri JESU Chriſti, veri DEI, (quem Machometes ipſe in ſuo Alcorano lib: 1. cap. 2. & 3. aſſerit ſaltem fuiſſe magnum Prophetam, verum Meſſiam, Verbum DEI, Evangeliumq; ejusdem Domini JESU Chriſti, eſſe Legem & viam ſalutis) dum illud ſepulchrum inviſeret Jeroſolimis Nicolaus Radźivilius, Dux in Ołyka & Nieśwież, pendebant tantùm (ut ipſemet in ſua Peregrinatione Hieroſolimitana teſtatur) quadraginta duæ lampades, & ſolummodò, ex illis quadraginta duabus, viginti & una, ardebant, ob defectum olei. Et en, ante Conditorium deteſtandi ſicophantæ, ardent ſemper tria millia lãpadum. Proh DEI patientia! Inde tamen deſumi poteſt aliqua materia lætitiæ; quòd die Paraſceves, ſingulis Annis in Templis inſimul ſumptis Orthodoxorum, ad ſepulchra Chriſti Domini, artificioſè inſtructa, ardeant longè ſupra trecenta millia lampadum: nec non ſingulis diebus per Annum totum ante SS. SACRAMENTUM, in iisdem Templis ſaltem primariis, ordinariè lampas ardeat, quæ inſimul, ſi computentur, excedent longè numerum, centum millium lampadum. Neq;

Etiam in suis Primordiis non fuerunt Ecclesiæ destitutæ aurô & argentô.

Neq; dicas. Utiq; in Primordiis Fidei Christianæ & diu post, non fuit aurum & argentum in Ecclesiis? Dictio hæc longè à vero deflectit. Nam Lucianus, Apostatarū perditissimus, qui vivebat primô Christi seculô, dum refert, sacros Conventus Christianorum, in locis abditissimis, quibus loco Ecclesiarum, Christiani utebantur, fatetur ejusdem loci laquearia, aurô fulgentia, se vidisse. S. Laurentius, utiq; vasa Ecclesiarum aurea, & argentea, ne Tyrannus ea raperet, dispersit, dedit pauperibus? Nonne Felix quidam, infelix Quæstor thesauri Imperialis, qui in gratiam impii Juliani Imperatoris, à recta Fide desciverat, conspicatus Antiochiæ Sacrorum Vasorum pretia, præsente Juliano dixerat. *En, quàm sumptuosis vasis ministratur MARIÆ Filio!* Ut testatur Theodoretus Episcopus Ciriæ (vivebat is, Annô Christi 420) in libro suo 3tio, Eccles: Histor: cap. 12. Magnus Constantinus, primus Christianus Imperator Romanus, plurima Templa, magnificentissimè à se erecta, copiosissimè aurô, argentô, gemmîs, exornavit. Lege Card: Baronii Annales ad Annum 524. & alibi. Divus Basilius Magnus, in Sacrosanctis Mysteriis, utebatur pretiosis vasis, quæ erant gemmîs coronata.

nata. Ut legitur in ejus Vita, conscripta (ut fertur) ab Amphilochio, Iconiæ Episcopo, quem S. Hieronymus in Epistola sua ad Magnum, ferè parem doctrinâ sacrâ & profanâ, facere videtur SS. Basilio & Gregorio Nazianzeno. In Sacrario Constantinopolitanæ Basilicæ, Æternæ sapientiæ, dicatæ: erant tempore Procopii, ejusdem thesauri mentionem lib: 4. facientis, quadraginta millia librarum argenti signatæ pecuniæ. Ecclesia Cassinensis tempore Victoris, summi Pontificis, habuit Altaria argentea, nec non Calices ex duobus unionibus confectos præter complures ex pretioso lapide.

Ad quæsitum, Iscarioticæ progeniei, Respondetur.

Si quæras impie: *Dicite Pontifices in Sancto quid facit aurum?* Quid facit argentum in Templo? meliùs ut illo argentô & aurô, sublevetur indigentia Pauperum, & Reipublicæ succurratur ad exsolvenda stipendia Exercitui. Respondeo 1. cum Mellifluo Doctore S. Bernardo. Et quid facit aurum & argentum in fræno, in equis, carpentis, mensis, famulis, lixis? Imò, quid facit argentum & aurum, in excrementorum receptaculis: ut ne egerere quidem liceat, sine superbia? ut notat sapienter, Clemens Alexandrinus, Magister Origenis lib. 2 de Pædagogo. Cap. 3. Dematur priùs aurum,

argentum, ex carpentis, equis, famulis: ſeponatur item aurũ, vel argentum, quod aliàs non ſinè offenſa DEI, expenſum fuiſſet (ut antè fiebat) in vanam oſtentationem, & ſuperbum luxum: Diſtribuatur id priùs ad ſublevandam egeſtatem pauperum, & exſolvenda ſtipendia militi: poſtea modò primùm, ſi neceſſitas adhuc urgens duraverit, recurri poterit ad pretioſa, ex auro, argento, gemmis, Eccleſiarum Ornamenta: Credo, non erit difficilis ſuprema poteſtas Eccleſiaſtica, ad ea etiam ornamenta, conferenda Reipublicæ, vel pauperibus, in extrema ferè indigentia, conſtitutis.

Impia progenies, Iſcariotica quærit, *Quid facit aurum, argentum in Templo?* Reſpondeo 2dò, cum Doctiſſimo Marnavitio, Boſnenſi Epiſcopo. Id facit in Templo, quod in Cœlo ſydera rutilantia; flores, in arvis; margaritæ, in Mari; gemmæ, in montibus: quod ipſum aurum in terræ viſceribus; laudat nempe ſuum Conditorem, ſed feliciorî modô, Religione nempe animatum, pietate accenſum. Facit idem, quod ornamenta pretioſa, in Principum Palatiis: pulcherrimâ ſplendorum ſuorum Cuſtodiâ, Majeſtatem apud ſimpliciores, tuetur (ut etiam annotavit Divus Chriſoſtomus, Ho-

milia

milia 17. in Epiſt: ad Hæbr:) hoc tamen magno ſuo bono perficit, ſupremo Mundi Domino famulando. Quæris, *In Templo quid facit aurum*? Reſpondeo. Sanctificatur, & ne prorsùs depereat ſuperfluitate luxûs humani, & abominandis expensîs, ut poteſt, Auctori ſuo inſervire conatur.

Quantum diſplicent DEO rapinæ ex ſacris ædibus, & Bonis Eccleſiaſticis?

DEO, O. M. placere ejusmodi donaria, ſufficienter præter alia, colligitur etiam ex eo: quòd rapinas ex ædibus Deo ſacratis, nec non ex Bonis Eccleſiaſticis, graviſſimè plectere conſveverit ſupremum Numen ut conſtat ex Danielis cap. 5. & ex lib: 2. Machabæorum, cap. 3. Exempla plura vide apud Cornelium à Lapide, in Joſue Caput 7. & alios. Unum tantummodò ex Sandero, Marnavitio, ſcriptoribusq; aliis Claſſicis deſumptum, reticere nolo exemplum.

Henricus VIII. Rex Angliæ, ex Defenſore Eccleſiæ Catholicæ, factus ejus perſecutor teterrimus: ditiſſimum Chriſtiani Orbis, S. Thomæ, Cantuarienſis Archiepiſcopi ſacrum tumulum, ſpoliaverat; unde viginti ſex currus, pretiosô metallô onuſtos, Sacrilegus prædo ſurripuerat: Item, octo millia Eccleſiarum in ſuis Regnis, omni ornatu pretioſo, inauditô latrociniô, nudaverat, non tamen

ejuſcemodi Sacrilegis rapinîs, vel ipſius, vel pauperum accrevêre Fortunæ; quin ad talem egeſtatem, poſt hæc omnia, redactus eſt, ut, cùm, pecunia numerata ex tam puro argento, eatenus in Anglia conſtitiſſet, ut nonniſi undecima ferè pars, ex cupro & ſtanno adderetur, idq; moderandi & commiſcendi cauſa, quò faciliùs, characterem impreſſum ſuſciperet; poſt illum diem per gradus quosdam ab Henrico inchòatos, eò res demum redacta eſt, ut tandem, vix duæ argenti unciæ cum undecimcupri & ſtanni commiſtæ reperirentur. imò deficientibus poſtea etiam viliſſimis metallis, inſanæ explendæ avaritiæ, ex corio monetam cudere fuerit adactus: omnemq; ejus Proſapiam funditùs DEUS exſtinxit.

Petrus Gregorius Toloſanus, natione Gallus, Jurisconſultus doctiſſimus, Syntag: Jur: lib: 33. Cap: 17. uum: 4. inter ,alia notatu digniſſima, ſcribit hæc. [*Ex-*
,*perti ſunt plures Principes in Gallia*, &
,*Germania*, *quantum poſteris nocuit ex*
,*adipe Eccleſiæ*, *Domus paternas*, & *proxi-*
,*morũ ditaſſe: ad tempus quidẽ modicũ durã-*
,*runt hæ ſacrilegæ*, *ex Abbatiis* & *Epiſcopa-*
,*tib9 compilatæ opes*, & *cum iſtarum ruina*,
,*propriæ quoq́; evanuerunt*; & *qui ipſis u-*

,*ſi*

,si sunt, ut eorum Filii, miserè plerumq; ,perierunt. Quamvis enim Sacrilegi ab ,Hominibus non plectantur, non possunt ta- ,men DEI effugere Judicium. Sunt hodie ,tot Illustrium Virorum Successores, pau- ,perrimi, & ferè errones, & mendici, di- ,cam & audacter; prædones & latrones ef- ,fecti, quòd Ecclesias spoliârunt; & brevi ,tempore, cum illis, & sua amiserunt, quæ ,Majores, Virtute paraverant, & relique- ,rant; & malè parta, cùm malè dilabuntur, ,benè parta, sed à malè partis polluta, se- ,cum communione pertrahunt.] Hucusq; præfatus Auctor. similia, ex communi etiam &, longa virorum gravium observatione, habet Alphonsus Vilagut, Hispanus, Doctor insignis, in suo doctissimo volumine de rebus Eccles: non alien: lib: 3tiò: p. 2. cap. 5. eaq; esse omnimodæ veritati consona, non tantùm retrò acta, sed & nostra testantur tempora: in amplissimo etiam Regno Poloniæ, abundè id comprobant plurimi, celeriter gravibûs calamitatibûs pressi, & ad egestatem redacti, qui ex rapinis Bonorum Ecclesiasticorum, ditati fuerant: verificatumq; illud Ioélis 3tio. *Citò, velociter reddam vicissitudinem super Caput vestrum: argentum enim meum & aurum tulistis.* Ipsemet Lutherus in suis Colloquiis Mensali-

salibus, Titulô *de Mundo & ejus natura* scribit. *Experientiâ constat, eos qui in bona Ecclesiastica involârunt, tandem ad mendicitatem redactos esse.* Insuper rectè addit. Idem his contingere, quod Aquilæ illi, quæ ex Sacrificio, Jovi, parato, frustum carnis assatæ furtim abripiens, simulquoq; carbonem ignitum tulit, & in nidum intulit, ex quo incendium exortum, non modò nidum, sed & pullos adhuc implumes, absumpsit.

Ut verò illi etiam Pseudo-politici qui vatiniano odiô feruntur adversùs statum Ecclesiasticum; Tum ex eo, quòd in Regno uno, *v. g.* in Poloniæ Regno, sint multæ Personæ Ecclesiasticæ: Tum, quòd nimiùm multos (ut ajunt) proventus percipiant; ut inquam, illi erubescant, & conticescant, inculcanda his Pseudo-politicis sunt hæc, ex P. Lancicii S. J. Monito septimo desumpta compendiosè, pro Immunitate Ecclesiastica.

Quot fuerunt Ecclesiasticæ Personæ in Regno Israelitico?

Imò: Quòd in uno Regno Israelitarum, seu Hebræorum, fuerint tempore Regis Davidis, Sacerdotes plures, quàm Centum & viginti millia. Erant enim Sacerdotes divisi in viginti quatuor Classes; ut habetur in sacra scriptura 1. Paralipomenon Cap: 24. & in qualibet Classe, erant plures, quàm quinq; millia Sacerdotum,

dotum, ut scribit Josephus lib: 2. contra Appion: Levitarum verò, qui Sacerdotibus ministrabant (sicut apud nos, sunt Diaconi, Subdiaconi, & Clerici) erant saltem triginta & octo millia; ut legitur 1. Paralipomenon Cap: 23. Imò: quidam præclari Auctores asserunt, fuisse omnes Personas spirituales Principaliores, plures, quàm septies centena millia & viginti millia. Fuitne unquam tantus numerus Ecclesiasticorum, in Regno Poloniæ? minimè. Et tamen certum est, quòd Regnum Poloniæ, cum suis adjacentibus Provinciis, sub Vladislao 4to Rege, Annô 1636. fuerit quadruplò majus, quàm Regnum Israelitarum (Regnum enim Poloniæ tunc continebat in longum, Ducenta Polonica milliaria; jam verò in latum, centum octoginta: nunc autem est saltem triplo major Polonia, quàm Judææ Regnum,) Jam autem Israelitarum tota Regio, continebat solùm in longum millaria Pollonica circiter sexaginta & septem. Latitudo verò Judææ, non excedebat octodecim milliaria Polonica; ut testatur Adrichomius in Præfatione Terræ San: Brocardus & alii.

Inculcandum 2dò. In veteri lege, in una Hebræa Gente, Tribus levi, in qua continebantur Sacerdotes & Levitæ, erat

Quanti earum Proventus?

erat ditior, quàm aliqua alia Tribuum ex reliquis duodecim Tribubus ſæcularibus. Præterquam enim, quòd illa Tribus Levi habuerit proprias Urbes magnas quadraginta octo; ut conſtat ex Libro Joſue Cap: 21. imò poſtea habuit Urbes ſeptuaginta, ut demonſtrat Adrichomius in Theatro Terræ ſanctæ. Percipiebat Tribus illa ſingulis Annis, à ſingulis duodecim Tribus, decimas de frugibus, de pomis arborum, & ex vinetis, Olivetis: item decimas omnium pecorum, præcipuè boum, equorum, ovium, Caprarum &c, ut conſtat ex Lib: Levit: Cap: 26 Numer: Cap. 18. Deuter: Cap: 14. præter alios plurimos Titulos proventuum Sacerdotalium, quos legere eſt Levit. Cap: 7. & 23. Deuter. Cap. 12. & 14. &c. Proinde unaquæq; Tribus, novem tantùm proventus habebat redituum ſuorum: Tribus autem Sacerdotum, habebat duodecem partes, quia à 12. Tribubus, partem decimam accipiebat.

Accedit. Quòd in veteri lege, qui ex Judæis Laicis, attigerant Annum vigeſimum, debebant dare quolibet Anno, pro neceſſitatibus Eccleſiæ, medium ſiclum, ſeu viginti tres nummos, & unum. ſolidum: ut habetur Exodi Cap: 30. & 4 Regum Cap: 12, & 2do Paralipomenon

Cap:

Cap: 24. Unde, quia tempore Davidis Regis, inventus eſt omnis numerus Jſràël, mille millia, & centum millia Virorum educentium gladium. De Juda autem, quadringenta ſeptuaginta millia bellatorum. Tribus verò Benjamin & Levi tunc non numerabatur, ut habetur 1. Paralipomenon Cap: 21. Quare à ſolis militibus proveniebat ſingulis Annis, in neceſſitates Sacerdotum & Templi, unus millio, & Ducenta viginti unum millia, præterea Centum & undecem floreni, groſſi tres, & ſolidus unus.

Perpendant hæc Pſeudo-politici, qui ſe Chriſtianos profitentur: fatenturq; Legem Chriſti, eſſe perfectiorem, quàm fuerit Lex vetus: Sacerdotesq; novæ Legis, eſſe nobiliores & longè utiliores animabus, quàm fuerint Sacerdotes veteris Legis.

Ad Calcem hujus Capitis, appono verba ſummi Pontificis Urbani in Cap: Videntes, 12. q. *Videntes ſummi Sacerdotes & alii atq; Levitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis poſſe conferri, ſi hæreditates & agros, quos vendebant, Eccleſiis, quibus præſidebant Epiſcopi, traderent, eò, quòd ex ſumptibus eorum, tam præſentibus, quàm futuris temporibus, plura, & elegantiora miniſtrare poſſent Fidelibus,*

commu-

communem vitam ducentibus, quàm ex pretio ipsorum: cæperunt prædia & agros, quos vendere solebant, Matricibus Ecclesiis tradere; & ex sumptibus eorum, vivere, &c. Ideo, si aliquis exstiterit, modernis aut futuris temporibus, qui hæc avellere nitatur, jam dicta damnatione feriatur.

Eminentissimus Purpurâ ac Eruditione Ecclesiastica, Cardinalis Baronius, cùm prolixiori sermone de Divinissima egisset Thecla in Notis Martyrum ad Septembris 23tiam, subjungit. *Aliquibus, fortasse hæc, prolixiora: sed Theclam impensius amanti, pauca videri possunt.* Simile quid, potiori Jure eloquar.

Aliquibus forsan contenta in hoc Capite VII, prolixiora videri possunt: sed DEUM, ac decorem Domûs DEI, impensè diligentibus; rectèq; perpendêtibus, quanti interest, ut modernorum Pseudopoliticorum ora, adversùs Sacra Ecclesiarum Ornamenta, statumq; Ecclesiasticum, loquentium iniqua, obstruantur, pauca videbuntur.

TRA-

* * * * *

* * * * *

TRACTATUS SECUNDUS.

An Hæreſes, & quænam, ſunt Gradus ad Atheiſmum?

HÆc vox *Hæreſis*, ex græcò, ab electione, dicitur: ut docet Tertullianus, S. Hieronymus, S. Thomas; & antiquitus ſumebatur pro electione, tam veræ, quàm falſæ doctrinæ: nunc tamen ex communi uſu Eccleſiæ, accipitur ſolùm pro electione doctrinæ malæ in materia fidei; & à plerisq; Theologis cum Magno Suarez, altero ſuæ ætatis Auguſtino, definitur ſic: *Eſt voluntarius & pertinax error in materia fidei Catholicæ contraria, in homine, qui ſe Chriſtianum eſſe, profitetur.* Gregorius de Valentia, qui à Clemente VIII. Doctor Docto-

Quænam eſt hæreſeos Ethymologia?

Quid Hæreſis definitivè?

ctorum est appellatus, dicit cum quibusdam: *Hæresis est error, fidei Catholicæ contrarius, cui, pertinaci animô inhæret is, qui est fidem in baptismo professus.* Doctissimus Pater Oviedo ait: Hæresis *est judicium plenè liberum, immediatè oppositum veritati, quam, quis noscit ab Ecclesia esse propositam, ut in se revelatam à DEO, elicitum ab eo, qui baptismum suscepit.* Omnes hæ definitiones Hæreseos, ferè secum coïncidunt, mihi tamen præ aliis, definitio prima placet, in qua, nulla fit mentio baptismi, idque ex eo, quia Mennonistæ, etiam priusquam baptizentur, sunt Hæretici, nec non, & Quackeri, licèt hi ordinariè nunquam solent baptizari. Ex dictis, habetur, quid sit Hæreticus? scilicet, qui Hæresim committit, seu qui se Christianum professus, habet errorem, fidei Catholicæ contrarium, illique pertinaciter inhæret. Vel si quis mavult (per me licet) dicere cum S. Augustino libro de Utilitate credendi cap. 1. Hæreticus est, *qui alicujus temporalis commodi & maximè gloriæ principatusq; sui gratiâ, falsas ac novas opiniones* (intellige, contrarias Ecclesiæ Catholicæ) *vel gignit, vel sequitur.*

Quid est esse hæreticum?

An dubitans de veritate Fidei

Adverte, Christianum, affirmativè deliberta-

liberatè dubitantem de veritate aliqua Fidei Catholicæ credenda, eſſe Hæreticum. Et ſic Hæreticus eſt, qui judicat, non eſſe certum, dari tres Perſonas Divinas inter ſe realiter diſtinctas: vel à Verbo æterno naturam humanam aſſumptam, vel judicat eſſe dubium: An detur purgatorium, vel: An licita ſit invocatio Sanctorum, &c: *Fides* enim ut ait Divus Bernardus libro 5to ad Eugenium de Conſiderat: cap. 2. *ambiguum non habet, & ſi habet, fides non eſt.* Hugo Victorinus libro 1mo de Sacr: Part. 10. cap. 2. *Ubi* (inquit) *dubitatio eſt, fides non eſt*: quibus præivit S. Auguſtinus lib. 8. de Trinit: cap. 5. negans, in fidem, *fortè*, cadere. Nec non Sixtus ac Stephanus Pontifices cap. de hæretic: aſſerunt, dubium in fide, infidelem eſſe. Quodipſum fuſè confirmant Alphonſus à Caſtro libro 1. contra hær: cap: 10, & Azor: t. 1. lib: 8. c. 9. q. 6. *Catholicæ, eſt hæreticus?*

CAPUT I.

ASſero 1mò. *Hæreſis, eſt Gradus ad Atheiſmum.*

ITa ſentiunt graviſſimi Doctores, Cardinalis Hoſius, Lindanus Epiſcopus,

Reſcius,

Rescius, Vasquez, Cornelius à Lapide, Lessius & alii: quibus longè antè præivit Clemens Alexandrinus, inquiens: *Hæreseon sedimentum, est DEI abnegatio,*

Hæresim esse Gradum ad Atheismum, asserunt Patres.

Assertio Probatur 1mò, Auctoritate. S. Hilarius, libro ultimo, ad Imperatorem Constantium Arianum ait: *Periculosum nobis admodum atq; etiam miserabile est, tot nunc fides existere, quot voluntates: & tot nobis doctrinas esse, quot mores: & tot causas blasphemiarum pullulare, quot vitia sunt: dum, aut ita fides scribuntur, ut volumus; aut ita ut volumus, deliguntur: & cùm secundùm unum DEUM, & unum Dominum, & unum baptisma, etiam fides una sit, excedimus ab ea fide, quæ sola est: & dum plures fiunt, ad id cæperunt esse, ne ulla sit.*

S. Augustinus libro 18. de Civit: cap. 52. *Cupivit per Hæreticos, Diabolus efficere, ut in Ecclesia essent liberæ dissensiones, quomodo erant in Academiis Philosophorum, ut sicut illæ, per multas divisiones, tandem intereunt, & ad invicem consumuntur, ita fieret in Ecclesia.*

Vincentius, natione Gallus, apud Monasterium in Lirinensi Insula Presbyter, doctrinâ & sanctitate conspicuus, ut legitur 24. Maji in Martyrol: Romano, scripserat

ſerat Annô 434. libellum abſcondito ſuo nomine, quem intitulavit, *Commonitorum Peregrini, adversùm Hæreticos:* nunc verò ſolet intitulari, *adverſus profanas Hæreſeon Novitates*: in illo ergo verè aureo, ante annos 1280. conſcripto libello, caq. 27. & 31. leguntur hæc: *O Timothee, ò Sacerdos, ò Tractator, ò Doctor, intelligatur te exponente illuſtriùs, quod antè obſcuriùs credebatur, ſed nefas eſt, ut priſca Cæleſtis Philoſophiæ dogmata, commutentur, nefas, ut detruncentur, ut mutilentur: Accipiant licèt evidentiam, lucem, diſtinctionem, ſed retineant, neceſſe eſt, plenitudinem, integritatem, proprietatem. Si ſemel admiſſa fuerit hæc, impiæ fraudis licentia* (dogmata Fidei Catholicæ immutandi, rejiciendi) *horreo dicere, quantùm exſcindendæ atq; abolendæ Religionis periculum conſequatur: Abdicata etenim qualibet parte Catholici dogmatis, alia quoque, atque item alia, ac deinceps alia & alia, jam quaſi ex more & licito, abdicabuntur. Porrò ſingulatim partibus repudiatis, quid aliud ad extremum ſequetur, niſi ut totum pariter repudietur?*

S. Leo Serm. 4. de Collect: dicit. *Facilè, diabolus in omnia flagitia impellit, quem in Religione decepit.*

Probatur 2dò, Ratione. Quia dum Reli-

Ratio multiplex idē comprobat. Religio Catholica deſeritur; habens veritatis ſuæ, tot certa & evidentia documenta, nihil in oppoſitis ſectis reperitur certi ac ſolidi, cui animus humanus, non omnino rudis, acquieſcere poſſit: imò plurima reperiuntur, (patebit id etiam ex dicendis) quæ repellunt hominem prudentem, ne illas amplectatur, vel, ſi amplexus eſt, ut eas deſerat: hinc fit, ingenioſiores Hæreticos pleroſq; vel ab una ſecta in aliam, & ſæpiùs in Atheiſmum devolvi: ut ex plurimis aliqua exempla infrà danda comprobant: vel ſaltem dubios hærere, an aliqua in Orbe ſit vera, aut debeat eſſe Religio.

Confimatur: Quia Hæreticis, ultima regula credendi, eſt privatus cujuſq; ſenſus, & ſpiritus. Hæc porrò Regula eſt fons plurimorum ingentium errorum. Hinc enim ſibi in multis contradictoriè oppoſitæ, quadringentæ quinquaginta Hæreſes (tot enim numerantur à Chriſti temporibus, idque ſolùm, ad annum 1595. nunc jam ſunt plures) profluxerunt, cùm unius Hæreſiarchæ ſpiritui privato viſum ſit, hæc, & non alia, contineri in Scriptura, eſſeq; à DEO revelata: alterius autem Hæreſiarchæ ſpiritui privato, viſum ſit, contrarium revelatum. Quid mirum, ſi inde ulteriùs procedatur, & quiſpiam

quispiam dicat, suo privato spiritui videri, nullum esse librum Scripturæ: sed omnes humano nonnisi Spiritu, & erroneo conscriptos, utì defacto Simon Magus, Marcion, Manichæi, Albingenses, nostrisq; temporibus, Libertini, & quidam Anabaptistæ, progenies Lutheri, libros veteris Testamenti cum Moyse rejecerunt. Demum alius dicat, sibi videri, Argumenta quæcunq; adferri solent ad comprobandam Existentiam DEI, non esse certa & evidentia, ad summum, probabilia tantùm, probabiliora verò ea, quæ ab Atheis in contra adducuntur.

Accedit imò. Quòd Hæretici enervare nitantur & convellere tria Argumenta valida, scilicet desumpta ex Miraculis, Prophetiis, & Consensu populorum, quibus Argumentis probatur, tam veritas Religionis Christianæ, quàm ipsius DEI Existentia; dum enim Catholici veritatem suæ fidei, Hæreticis inter alia deducunt; Tum ex eo, quòd in Ecclesia Catholica singulis sæculis floruerint plurimi, miraculis ac Prophetiæ donô, illustres: Tum ex Consensu populorum, & Gentium ad eam conversione; quodve innumeri, ingeniô, doctrinâ, sanctitate præstantissimi, eam professi sint, ac profiteantur. Vim horum Argumentorum,

ut declinent Hæretici, calumniando reſpondere ſolent. Omnes illas Prophetias, cunctaque illa miracula, eſſe conficta ab Hiſtoricis, & Papiſtis; longè item deviâſſe à vero, omnes illos doctrinâ & pietate conſpicuos, cum populis & Gentibus. Ejuſmodi verò reſponſione poſita, non multùm abſimili audacia, Gentilis, vel alius quiſpiam incredulus, imò & illi ipſi Hæretici, calumniando, non difficulter poſſent dicere, conficta eſſe omnia miracula & Prophetias, quæ continentur in Scriptura: deflexiſſe item à vero, omnes, Chriſtianiſmum profitentes. Sunt quidem & alia documenta, non diffiteor, præter enumerata tria, quibus Exiſtentia DEI demonſtrari ſolet: verùm, ſi hæc convellere quis attentat, cenſeatque, futili ſua reſponſione, eſſe convulſa, non video certè, cur etiam aliorum Argumentorum everſivorum Atheiſmi, deſumptorum tum ex productione & mirabili coördinatione rerum creatarum, tum ex poſſibilitate Entis perfectiſſimi, aliisque ex fontibus, impugnare horreat veritatem.

Quàm grave peccatũ, hæreſis?

Accedit 2dò. Quòd Hæreſis formalis, cum ſuo fætu, ſit peccatum adeo grave, ut alia omnia fidelium Chriſtianorum peccata, cum hoc uno collata, feſtuca ſint,

ſint, cum trabe comparata: ut è ſenſu communi Orthodoxorum, dicit in Cenſura de adoranda Trinitate Cardinalis Hoſius, Epiſcopus Varmienſis, olim Concilii Tridentini Præſes: continet enim Hæreſis formalis, ſummam ſuperbiam: nam facit ut homo judicium ſuum præferat judicio omnium Patrum, omnium Eccleſiæ Doctorum, nec non Conciliorum, continet item multas graves blaſphemias & maledicta, in Myſteria fidei & Sanctos. Nec non hæreſi intrinſecè ineſt ſummum odium in Sponſam Chriſti, quæ eſt Eccleſia Catholica, quam cenſet eſſe adulteram Satanæ, & deditam idololatriæ, multifariisque abominandis ſuperſtitionibus. Ergo hæreſis diſponit ad Atheiſmum. Conſequentia patet ex Capite 1mo & 3tiò, Tractatûs primi.

Antequam Caput hoc concludam, libet apponere digniſſimam ſcitu adverſionem Eximii Theologi, P. Gabrielis Vaſquez, is in 1. P. Sancti Thomæ, Diſp. 20. ait. [A Viris magnæ auctoritatis ac-,cepi, nempe in aliquibus locis, ubi nunc ,maximè Atheiſmus viget, perditiſſimos ,homines ab Atheiſmo, facilè revocari, ,dum magicis artibus, in aliis aut in ſe-,ipſis mirabiles effectus experiuntur, qui ,omnem humanam, & viſibilem poten- *Adverſio notabilis.*

,tiam ſuperant, quibus còacti, credunt, ,præter ea, quæ ſub aſpectum cadunt, ,aliquid ſpirituale & potentioris Virtu-,tis eſſe; quô admiſsô, faciliùs, in eam ,ſententiam adducuntur, ut Numen ali-,quod fateantur; hoc enim ideo negant, ,quòd nihil aliud, præter iſta corporea & ,viſibilia, eſſe putent. Quare teſtantur ,Viri graviſſimi, eò magîs in illis ipſis ,locis, Homines ab Atheiſmo deterreri, ,quò avidiùs, magicis artibus ſtudent: ,Quod niſi inter Hæreticos, DEUS per-,miſiſſet, pœnè omnes, in Atheiſmo ver-,ſarentur] Hucuſq; ille.

CAPUT II.

ASſero 2dò: *Sententia eorum, quì docent. Quemlibet honeſtè viventem in quacunq; ſecta, præſertim Religionis Chriſtianæ, poſſe ſalvari. Eſt gradus ad Atheiſmum.*

Sententia docens quemlibet in ſua ſecta ſalvari inducit Atheiſmũ.

PRobatur. Quia hæc Sententia manifeſtè inducit, ut minimè curetur, ſive cum Orthodoxis credatur, Filium DEI & Spiritum ſanctum eſſe verum DEUM, unum cum Patre; ſive dicatur cum Macedonianis, Spiritum Sanctum, eſſe minorem Patre & Filio: vel cum Arianis

& Soci-

& Socinianis, eſſe meras creaturas Filium & Spiritum Sanctum: item, ſive cum Servetianis dicatur, DEUM illum qui vocatur Jehova, in ligno eſſe lignum, in lapide lapidem, in arbore arborem eſſe, eò quòd formam & ſubſtantiam ligni, lapidis, & arboris verè habeat: ſive cum Manichæis ſentiatur, DEUM unum eſſe bonum, alterum malum, & quidem DEUM veteris Teſtamenti, fuiſſe malum: vel cum Carpocratianis & quibuſdam Novatoribus, DEUM eſſe Auctorem omnium ſcelerum: vel demum (ut alia portenta errorum omittam) cum Albingenſibus dicatur, Animam hominis ſic in morte cum corpore perire, ut nuſquam poſtea redeat; ac inſuper approbentur vel ſaltem non improbentur ſupradictæ blaſphemiæ Macedonianorum, Arianorum, Servetianorum, Manichæorum, Carpocratianorum, Novatorum. Id autem quid aliud, quæſo, eſt, niſi nullam curare Religionem, & merum inducere Atheiſmum?

Confirmatur. Sententia prædicta, eſt Hæreſis. Ergo diſponit ad Atheiſmum. Conſequentia patet ex dictis ſuprà Cap: 1. Antecedens probatur. Tum quia Lutheraniſmus, Calviniſmus, Janſeniſmus, disjunctivè ſumpti, ſunt hæreſes, ut cer-

tum apud Catholicos, & ex dicendis in hoc Tractatu. Ergo multò magis Sectariorum illorum indifferentiſmus, utpote omnes complectens hæreſes.

Tum quia, ſi juxta. S. Paulum, 1. ad Timoth: 4. hæreſis eſt dicere, nuptias eſſe à diabolo, & nonnullas eſcas, naturâ ſuâ eſſe immundas. Item, ſi teſte S. Joanne 1. Epiſt: cap: 4. Hæreſis eſt, & doctrina Antichriſti, duas Chriſto Domino tribuere Perſonas. Nonne multò gravior hæreſis eſt, ſentire, quemlibet in ſua ſecta poſſe ſalvari? Tum quia illa ſententia, eſt error, directè Fidei Catholicæ & Antiquitatis Chriſtianæ, Sanctorumq; Patrum doctrinæ, graviter oppoſitus.

Ad meliorem intelligentiam dictorum.

Hæreticum quà talem, non eſſe ſalvandum, multis deducitur cōtra quoſdā Novatores, & antiquos hæreticos.

Nota 1mò. Hæreticum, in ſua hæreſi non eſſe ſalvandum, conſtat certò ex Scriptura Sacra, Patribus, & ſenſu totius Antiquitatis Orthodoxæ. Chriſtus enim Dominus Math: 18. dicit: *Qui non audierit Eccleſiam* (utiq; Chriſti veram? quæ unica eſt) *ſit tibi tanquam Ethnicus*, & Marci 6: *Qui non crediderit* (intellige, juxta inſtitutionem Chriſti) *condemnabitur*. S. Paulus ad Titum 3. inquit: *Hæreticum*

ticum hominem, poſt unam & ſecundam correptionem devita, ſciens, quia ſubverſus eſt, qui ejusmodi eſt, & delinquit, cùm ſit propriô judiciô condemnatus. S. Joannes Epiſt: 2. v. 10. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere in domum, nec ave ei dixeritis;* ideoque noluit in eodem balneo cum Hæretico Cerintho lavari: & Divo Policarpo Smirnenſi Epiſcopo, Joannis Apoſtoli diſcipulo, cùm Marcion Hæreticus occurrens, diceret: *Agnoſcis nos?* Reſpondit ille: *Agnoſco primogenitum diaboli.*

Et certè, Religionis falſæ, auctor cùm non ſit DEUS, ſed dæmon, quis inejuſmodi Religione à diabolo erecta, prudenter ſperare queat ſalutem? Item: ſi teſte Divo Paulo 1. ad Corint: 13. Nihil prodeſt ſi quis tradat corpus, ita ut ardeat, charitatem autem non habeat: quidni multò magis id de vera dicendum Fide, quæ ipſius charitatis, aliarumq; virtutum Chriſtianarum eſt fundamentum? Accedit. Sicut una eſt beatitudo vera, unus DEUS, & Dominus omnium, ita ſolummodo eſt una Fides vera, quæ ad DEUM ſalutemq; æternam ducit; indubitatum verò eſt, Fidem Acatholicam, Lutheri, Calvini, Mennonis, &c. non eſſe unam Fidem, neque

tam

tam multiplices religiones esse insimul veras, siquidem articulos multos Fidei continent, sibi contradictoriè oppositos.

Demum, idem comprobat Sanctorum Patrum, & totius Antiquitatis Orthodoxæ sensus. Audiatur S. Augustinus, qui floruit circa Annum Domini 420. is lib: 4to contra Donatistas, cap: 8. ait: *Nulli dubium est, hæreticum, propter hoc solùm, quòd hæreticus est, Regnum DEI non possessurum.* & lib: de Pastoribus, cap: 12. dicit: *Quàm diversæ sunt hæreses, quàm diversi errores: diabolus in omnibus vult errare homines: non dicit diabolus. Donatistæ sint: & non Ariani: sive hi sint, sive illi, ad diabolum pertinent: deserta unitate, in illam vel illam hæresim, pergat; meus est, inquit diabolus.* Item Serm: 188. de Temp: *Contingit, ut in corpore humano, imò de corpore aliquod præcidatur membrum, manus, digitus, pes: nunquid præcisum sequitur anima? cùm in corpore esset, vivebat; præcisum amittit vitam. Sic & homo Christianus, Catholicus est, dum in corpore vivit, præcisus, hæreticus factus est. Membrum amputatum non sequitur Spiritus.* Similia habet S. Cyprianus Martyr in Tract: de unitate Ecclesiæ. S. Ambrosius in Cap: 9. Lucæ. S. Fulgentius lib:

lib: de Fide ad Petrum Diaconum, cap: 38. & 39. Sed ne fuſior ſim, eorum teſtimonia omitto, præſertim, quòd etiam ipſis Calvini Aſſeclis ſufficere abundè debeat ad perſvadendam hanc veritatem, ſenſus Divi Auguſtini, utiq; ipſemet Calvinus in ſuiſmet libris Inſtitutionum, plus decies, Virum Sanctum, vocat Auguſtinum item, & lib: 3. Inſtit: cap. 2. ʃʃ. 35. dicit: *Auguſtinus Scripturarum fidus interpres eſt.* Et infrà cap: 3. ʃʃ. 10. dicit: *Neq; opus eſt multùm inveſtigando laborare, quid hìc veteres ſenſerint: quando unus Auguſtinus ſufficere ad id poteſt, qui fideliter, magnaq; diligentiâ, omnium ſententias colligit, ex illo igitur ſumant lectores, ſi quid de ſenſu Antiquitatis habere certi volent.* Quin & Lutherus in Colloq: menſ: Tit: de Patribus, ait: *Auguſtinus, præ omnibus Doctoribus mihi placuit, & placet: inſignis eſt, omni laude dignus.*

De Sancto Auguſtino quidnam ſenſit Calvinus, & Lutherus?

Ex dictis patet, quàm longè à vero deflexerint, Serranus, Iſaacus, Caſaubonus, Faius, Hobbeſius, aliique ſat multi in Hollandia, Anglia, & Germania, qui docuerunt, quemlibet Chriſtianum in ſua fide poſſe ſalvari: quod pridem antè etiam circa Annum Domini 146, Apelles, Marcionis Hæreſiarchæ diſcipulus cenſuit, qui, ut teſtatur Rhodon apud Euſeb:

lib:

lib: 5. Hiſt: c. 13. dixit: *Non rationem fidei omnino quærere oportere: ſed quæcunq; in ea fide perſtare debere, quam profeſſus fuiſſet. Eos enim, qui in Chriſtum crucifixum, ſpem conjeciſſent, ſalvos fore, dummodo in bonis operibus ſedulò verſari, reperirentur.* Idem ſenſêre Manichæi, & Rhetoriani hæretici, à Rhetorio quodam in Ægipto exorti, qui hæreſes omnes laudabant: nullas errare, omnes bene ſentire dicebant: ut de Rhetorianis refert S. Philaſtrius Epiſcopus Brixiæ, S. Ambroſii Coætaneus, lib: de hæreſibus.

Etiam ea, quæ in ſymbolo non expreſsè habentur, credenda ſunt.

Nota 2dò. Non ſufficit ad ſalutem, ſi tantummodo ea, quæ de DEO & Chriſto in Symbolo Apoſtolorum clarè habentur, credantur, alia autem dogmata, pro Adiaphoris, velut problematicè diſputari permiſſis, cenſeantur: ut vult Polanus cum aliis quibusdam hæreticis. Ratio eſt. Qua aliàs poſſet quis ſalvari, negando Scripturam Sacram dari: negando Baptiſmum, & omnia Sacramenta, pœnarum item æternitatem: aſſerendo, nuptias eſſe à diabolo, & aliquas eſcas ex natura ſua eſſe malas, plurimaq; alia; ſiquidem nihil de his expreſsè habetur in Symbolo Apoſtolorum. Accedit. Quòd Sectæ multùm diſcrepent in explicando ſenſu ipſius illius Symboli Apoſtolici.

No-

Nota 3tiò. Differrentia inter Catholicos & Lutheranos, Calvinistas, Mennonistas, non est similis illi, quæ datur inter Thomistas & Scotistas, Nominales, aliosq; Theologos: hi enim, nihil docent contrarium definitionibus Ecclesiæ Catholicæ, paratiq; sunt sententias, de quarum veritate inter se concertant, illicò deserere, si Ecclesia Orthodoxa in Conciliis legitimis congregata, vel etiam visibile Caput Ecclesiæ, Romanus Pontifex, definiret, eas esse erroneas: secus dicendum de Lutheranis, aliisque hæreticis.

Longè diversa est inter Catholicos & Novatores differentia, ab ea, quæ, est inter Thomistas & Nominales.

Nota 4tò. Famosissimus impostor Machometes, impiè inter alia, docuit, quemvis salvari posse in sua lege ac Religione, sive sit Judæus, sive Christianus, sive Machometanus: in suo enim Alcorano, Azòára 2. leguntur hæc: *Sciendum generaliter; quoniam omnis rectè vivens, Judæus, seu Christianus, seu lege sua relicta in aliam tendens, omnis scilicet DEUM adorans, bonique gestor, indubitanter divinum amorem assequetur.* Et Azòára 12: *Credentes, atq; Judæi, & Angelos, locò DEI adorantes, qui scilicet legem pro lege variant, Christiani etiam omnes, hi inquam, si in DEUM crediderint, & judicii diem expectantes bene fecerint, nihil timeant.*

Machometis error crassus de salute hominũ, nec non cujusdam Novatoris.

meant. Hanc Machometis insaniam, post exortum Lutheranismi, quidam pseudo-Christiani insanè approbârunt, inter quos reponendus David Georgius, Delphis, in Batavia natus, qui imperante Carolo V, inter alios absurdissimos errores, docuit, stultum esse, si quis censeret, esse peccatum, abjurare Christum: ideoq; stolidos vocabat, Apostolos & Martyres, quòd ob eam querelam, se occidi permiserint: dicebat item animas eorum, quos, infideles, nuncupamus, æquè salvandas, atq; fidelium. Enormis falsitas hujus doctrinæ, patet ex dictis suprà.

Accedit. Quia Christus Dominus expresse Joannis 3. v: 16. dixit: *Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira DEI manet super eum.* Judæi verò increduli sunt Filio, nam Eum appellant seductorem: Mahometani autem, licèt credant, Christum, Prophetam fuisse Sanctissimum, & verum Messiam promissum Judæis in lege antiqua, ipseque Machometes in Alcorano suo, lib: 1, cap: 3. dicit: *Non est aliud Messias JESUS Christus Filius Mariæ, nisi Verbum DEI.* tamen non credunt, Eum esse verum DEUM, nec verè passum & mortuum: cùm tamen Christus dixerit, se esse u-

num cum Patre, prædixeritque, ſe paſſurum, ac moriturum. Patet item ex dictis, Opinionem illam Mahometis, & illius Davidis eſſe ad Atheiſmum, adhuc propiorem gradum, quàm ſententia eorum, qui docent, omnes ſalvari poſſe solùm in quacunque ſecta Religionis Chriſtianæ. Teſtatur Eruditiſſimus P. Theophilus Raynaudus, errorem hunc: ſcilicet, inqualibet Religione, poſſe ſalutem obtineri (cui olim etiam Symmachus, & Themiſtius, ambo gentiles, adhæſerant) perniciosiſſimè nunc ſerpere in Europa, inter eos qui ſe profitentur etiam Chriſtianos.

CAPUT III.

ASſero 3tiò. *Sententia aſſerens, animam humanam non eſſe immortalem, ſaltem proximè diſponit ad Atheiſmum.*

Gradus ad Atheiſmũ eſt Opinio illa, graviter erronea, quæ negat Animam humanam eſſe immortalem.

PRobatur 1mò: Quia ſententia illa, tollit è vita humana omnem probitatem, inducitque Epicureiſmum, & omnem impietatem. Unde S. Auguſtinus lib: 6to Confeſſionum, cap: ultimo ait: *Epicurus tuliſſet palmam in animo meo,*

nisi ego credidissem, post mortem restare animæ vitam, & tractus meritorum, quod Epicurus credere noluit. Et DOCTISSIMUS Cornelius à Lapide in, Libri Sapientiæ, Caput 1. *Sicut* (inquit) *Animæ immortalitas, impellit hominem, ad metum cultumq; Numinis, per modestiam, puramq; vitam: sic mortalitas Animæ, homini persuasa, inducit eum ad negandum Numen, omnemq; Religionem, ut homo liberè vivat, sequaturq; suas libidines.*

2*dò*. Illa Opinio de mortalitate Animæ tollit DEUM, facit enim Eum, non esse justum, nec providum: quia nec Vindicem malorum, nec Remuneratorem bonorum: multi enim sceleribus obruti, ducunt in bonis dies suos usque ad vitæ exitum: è contra plurimi è numero justorum, gravissimè affliguntur. Quare S. Clemens lib, 3. Recognit: ait: *Si DEUS justus est, Anima, immortalis est.* Origines super Cantica; *Ubi esset justitia DEI, ubi bonorum merces, si anima esset mortalis?* Divus Chrysostomus, Tomo 5to, Homilia 4ta de Providentia. *Si nihil* (inquit) *est post hanc vitam* (id est, si Anima cum corpore extinguitur) *neque DEUS quidem est: sin DEUS est, justus est: quòd si justus sit, pro Dignitate tribuet unicuiq; : sin nihil post hanc vitam sit,*

quomo-

quomodo, quod par eſt, recipiet unusquisq; ? Attende verò: Multi præter meritum ſuum, quemadmodum ipſi initio confeſſi ſunt, multa bona accipiunt in hac vita, & cum honore ſunt: alii verò ſuppliciis afficiuntur, qui cum juſtitia vixerunt. Quòd ſi nullus ſit locus his, poſt hanc vitam, injuriâ affecti diſcedent juſti, & præter meritum, bonis fruentur injuſti. Quod ſi ſit, quomodo eſſe juſtitia poſſit? Vel enim aliquem locum eſſe neceſſe eſt, qui pro meritis ſuis redderet unicuiq;: in hac vita enim, hoc non invenitur: vel ſi talis locus non ſit, quomodo pro meritis ſuis recipiet unusquisq; ? ſin nemo ſecundùm merita recipiet, ne DEUS quidem, tuâ ſententiâ, juſtus eſt. Si non DEUS juſtus ſit, ne DEUS quidem erit -- DEUM eſſe res omnes clamitant, atq; adeo juſtum eſſe. Sin juſtus ſit, pro dignitate ſua reddet unicuiq;: ſin pro dignitate ſua reddat unicuiq;, neceſſe eſt aliquem poſt hanc vitam eſſe locum, in quo pro dignitate ſua recipiet unusquisq;, & vel pœnas dabit, vel in honore erit, propter illa, quæ ab eo geſta ſunt. Hucuſque S. Doctor. Eadem ratione ad probandam immortalitatem Animæ, uſus eſt Plato in Phædone circa finem. Socrates apud Ciceronem Tuſc: 1. Epicamus Pòéta gentilis, cujus verba refert

fert præter alios, Eugubinus lib. 9: ca. 11.

3tiò. Qui negat Animæ immortalitatem, is patenter deſpicit Auctoritatem Scripturæ Sacræ, nec non Chriſti Domini; ab utrisque enim evidenter aſſeritur immortalitas Animæ, Danielis cap: 12. *Qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt alii in vitam æternam, alii in opprobrium.* Eccleſiaſtæ cap: 12. *Ibit homo in domum æternitatis ſuæ.* Sapientiæ 3tiô. *Juſtorum animæ in manu DEI ſunt, & non tanget illos tormentum mortis. Viſi ſunt oculis inſipientium mori, & æſtimata eſt afflictio exitus illorum; & quod à nobis eſt iter, exterminium: illi autem ſunt in pace.* & cap: 4to: *Juſtus, ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.* Chriſtus etiam Dominus dicit Joan: 10. *Qui odit animam ſuam in hoc Mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.* Matth: 10. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, Animam autem non poſſunt occidere.* & Matth: 25, *Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam &c:* Inſuper negans immortalitatem Animæ, deſpicit conſenſum omnium Gentium, etiam barbararum, omnium ætatum, omnium ſapientiſſimorum, aſſerentium animas humanas non interrire. Porrò, ſi quis origine Chriſtianus, interq; eos educatus, con-

contemnat Auctoritatem Chriſti Domini, Divinæq; Scripturæ, nec non cunctarum gentium conſenſum, ſitq; in libidinem, aliaq; ſcelera totus effuſus, eum ab Atheiſmo vix uno paſſu diſtare, nullus credo prudentum diffitebitur.

Athei impietatem ſuam indirectè prodiunt, dicendo, Animæ immortalitatem non poſſe ratione evinci.

Addo. Multorum experientiâ obſervatum eſt, formales atheos, vel, qui in Atheiſmum jamjam præceps ruere meditantur, cùm pudenda eloquia verbis oris non audeant committere, directè negando DEI Exiſtentiam, vel eam in dubium revocando; ſi enim vellent, verbis id eloqui, ſtulti eſſe ac impii, ſicuti ſunt publici aſſenſûs judiciô arguerentur, quin ejusmodi impiis, in umbra mortis ſedentibus, flamma forſan & rogus, ut merentur, ad illuſtrandam Exiſtentiam D E I, accenderetur, impietatem tamen illam ſuam indirectè manifeſtare ſolent, negando, poſſe ulla ratione evinci, animam humanam eſſe immortalem, ſeu non ſtatim interire poſt mortem hominis, ſicut defacto intereunt animæ brutorum.

CAPUT IV.

ASſero 4tò. *Calvini doctrina, eſt Gradus ad Atheiſmum.*

Doctrina Calvini quæ?

PRæmitto, à Calvino doceri hæc: *imò* docet, *DEUM esse Auctorē omnium scelerum.* Lib: enim 1mo Institut: cap: 18. agens de incestu Absalonis, de idololatria decem tribuum, de rabie Judæorum in Christum, aliorumque peccatis gravioribus, subdit ʃʃ. 3. *Et jam satis apertè ostendi* (ne quidem subobscurè, sed manifestè demonstrâsti, te impium esse Hæresiarcham (*DEUM vocari eorum omnium Auctorem.* Item Lib: 3tio Instit: cap: 24, ʃʃ. 13. *Vocem ad eos*) id est, reprobos) *etiam aliquando Dominus dirigit, sed ut magìs obsurdescant: lumen accendit, sed ut reddantur magìs cæci: doctrinam profert, sed quâ magìs obstupescant: remedium adhibet, sed ne sanentur.*

Et quidem eximus Theologus Leonardus Lessius in Disputatione de Antichristi Præcursoribus, & in Appendice Consultationis de Religione, sat evidenter ex libris Calvini demonstrat, quòd juxta Calvinum; DEUS sit omnium scelerum magìs principalis Auctor, quàm sit ipsemet dæmon, vel homo peccans: Idque ideo. *imò.* Quia DEUS, juxta Calvinum, ex se, pro suo beneplacito decrevit, ut homo omnia illa scelera

lera faceret. *2dò.* Quia non externo tantùm præceptô, aut consiliô inducit, sed etiam interiùs excitat, impellit in opus, & quidem ita impellit, ut non relinquat homini facultatem resistendi, verùm cogit, & necessitat, ideoq; aufert humani arbitrii libertatem. *3tiò.* Quia ille in omni opere habet se ut Auctor principalis, dæmon verò & homo impius, solùm ministri ac instrumenta, sicut securis in manu artificis: ut loquitur Calvinus: insuper dæmon non necessitat ad malum. Hanc impiam doctrinam hausit Calvinus ab Hulderico Zuinglio, qui Annô Domini 1525. (vel juxta alios, adhuc 1516.) novam hæresim incœpit, magnamq; postea Lutheranorum partem ad se traxit: hic enim Zuinglius libro de Providentia DEI, cap: 5. & 6. dicit: *DEUS est Auctor ejus, quod nobis est injustitia, seu peccatum. Quando facimus adulterium, vel homicidium, DEI opus est Motoris, Auctoris, atq; impulsoris; latro, DEO impulsore occidit, & sæpenumero cogitur ad peccandum.* Vide plura in libro meo, cui titulus: Admiranda Zvinglii & Calvini, in Tractũ 1. cap: 3tio, & in Tractũ 3tio, cap: 2do. Imò hanc Calvini fuisse doctrinam, etiam ex Lutheranis demonstrant Schlusselburgius

in ſua Theologia Calviniſtica, & Caſtako in lib: de prædeſt :

2dò. docet Calvinus, quòd prædeſtinatio ad mortem æternam, facta ſit ſolô DEI arbitriô. *Homines* (inquit ille, libro 3tio Inſtit: cap: 23. §. 2:) *nudô DEI arbitriô, citra proprium meritum, in æternam mortem prædeſtinantur.* Ibidem §. 4to. *Redeundum ſemper eſt ad ſolum Divinæ voluntatis arbitrium.* & §. 5. *Dico, eſſe à Domino creatos, quos in exitium ituros, ſine dubitatione præſciebat, idq́; ita factum, quia ſic voluit* : & eodem libro 3tio Inſtit: cap: 23. ait: *Non dubitaverim dicere, Divinam Prædeſtinationem ac voluntatem, rerum neceſſitatem eſſe.*

3tiò. Docet, à DEO impoſſibilia præcipi. Nam lib: 2do Inſtit: cap: 7, inquit *Sit extra controverſiam, impoſſibile eſſe in hac carne, legis implementum -- Quòd autem impoſſibilem legis obſervationem diximus, id eſt paucis verbis explicandum ſimul & confirmandum: ſolet enim vulgo,* (imò univerſæ Eccleſiæ Orthodoxæ) *abſurdiſſima ſententia videri.* Non abſimilia habet in ſuo Antidoto Concilii Tridentini ad Seſſionem 6tam.

His præmiſſis.

Ex multiplici capite Aſſertio Probatur. Quia Doctrina Calvini, ſuperiùs annotata, ſaltem proximè diſpo-

diſponit ad Atheiſmum. Imò præſtat, DEUM abſolutè negare, quàm talem ponere: talis enim potiùs Dæmon eſt. Et ideo cùm Annô 1582, Menſe Junio, (ut refert Joannes Duræus in Defenſione decimæ rationis Patris Campiani contra Vitakerum) quidam Natalis, ex Calviniano Atheus, Metis in Lotharingia, à Magiſtratu comprehenſus, juridicè interrogatus; quâ tandem viâ, ad Atheiſmum perveniſſet? Reſpondit, quod res erat: Calvini Libris Inſtitutionum hoc ſe acceptum referre. In iis enim cùm legiſſet, peccatorum omnium DEUM eſſe Auctorem, eoque fine, majorem hominum partem condidiſſe, ut æternis poſtea ſuppliciis afficeret, maluiſſe ſe, ajebat, nullum eſſe DEUM, quàm talem credere. Hinc in illis locis, ubi viget Calviniſmus, viget & Atheiſmus, ut teſtatur Gregorius Toloſanus. Angliam & Scotiam non tam circumfuſô Oceanô, quàm infusô per Calviniſmum Atheiſmô fluctuantem, deſcribit Andreas Philopater Anglus: & Vigiſtus Anglus Calviniſta conqueritur, Angliam Atheiſtis refertam. Ipſi Scotiæ Miniſtri, ſcriptô palam teſtati ſunt in Præfatione Bibliorum, ex quo evangelium novum Calviniſticum audiri cæpit, innumeros, in Regno, Atheos eſſe cæ-

eſt Gradus ad Atheiſmum.

pisse: ad quam rem significandam, novum illi nomen, Majoribus nostris (inquit Duræus, natione Scotus in Defensione primæ rationis) inauditum, *Godles*, quod propriè, Atheum significaret, excogitârunt. Theodoro Bezæ, Calvinistarum antesignano, veteres quidam ejus collegæ, & condiscipuli exprobrabant. An mirum, (inquiunt) eum, à sacra exturbare Christum Eucharistia, qui DEum non credit esse in Cœlo: ut refert, pietate & doctrinâ celeberrimus Lindanus Episcopus in suo Dubitantio, Dialogo 2do. Certè Atheus & Calvinista quatenus asserens: DEUM esse Auctorem peccati, non multùm inter se differunt, judiciô Divi Basilii Magni. *Stultus & verè à sensu alienus est* (inquit ille, Homilia, quòd DEUS non sit Auctor malorum) *qui dixerit: non est DEUS: similis itém huic est, nec quidquam in stultitia differt, qui DEUm, malorum causam esse, dicit: parq; prior scelus existimaverim: quoniam ambo, bonum DEUm similiter negant: alter quidem, non esse omnino dicit: alter verò non bonum esse affirmat: si enim est malorum causa, non bonus est, si non bonus, neq; DEUS, itaq; utrobiq; est negatio DEI.*

Confirmatur Assertio. Tum ex dicendis infrà, Capite 5to. Tum quia admissâ

så illa doctrinâ Calvini, exstingvitur omnis pius affectus erga DEUM. Qui enim Eum, pro DEO: id est, pro Ente summæ bonitatis reputet, qui est Auctor omnium scelerum? qui paucis exceptis, totum genus humanum ad inevitabile, interminabile exitium, creavit, ob id tantùm, quia sic voluit? qui impossibilia præcepit; horrendisque æternis cruciatibus plectit eos, quia non fecerunt, quod non erat in eorum potestate, ut facerent?

Calvinus Arianismi patronus.

Accedit. Quia ex doctrina Calvini, sternitur via ut cum Judæis, Turcis, Arianis, Sabellianis, Ebionitis, negetur Mysterium SS. Trinitatis: in Epistola enim sua 2da, ad Polonos, dicit: Christum, secundùm Naturam, etiam Divinam, esse minorem Patre. plures item Scripturæ Sacræ textus, quibus comprobari solet illud Mysterium, ut Joannis 10. *Ego & Pater unum sumus.* 1. Joannis 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.* similesque textus alios conatur ostendere esse invalidos. Nec est major ratio, cur verba adeo clara Christi Domini: *Hoc est Corpus meum*; debeant juxta Calvinum, accipi figuratè, & non debeant juxta Arium figuratè accipi verba

Scri-

Scripturæ, quibus probari ſolet SS. Trinitatis Myſterium; quod ipſum non diffitentur primarii defenſores Lutheri: Andreas Smidelinus, libro contra Grinæum, ait: *Calviniſmus, Arianiſmus, & Mahometiſmus, fratres ſunt, & ſorores tres: caligæ ejusdem panni: camarina, in quam multæ hæreſes confluxerunt: ultima Satanæ ira.* Ægydius Hunnius, Annô 1598. edi-
„dit librum cum hoc titulo: Calvinus ju-
„daizans; hoc eſt judaicæ gloſſæ, & cor-
„ruptelæ, quibus Joannes Calvinus illu-
„ſtriſſima Scripturæ Sacræ loca, & teſti-
„monia, de glorioſa Trinitate, Deitate Chriſti; & Spiritus Sancti, deteſtandum in modum, corrumpere non exhorruit. In eodem libro, dicit: *A Calvino, acuto Diaboli inſtrumento, longiſſima & latiſſima via ſtrata eſt ad Arianam Hæreſim plenis cataractis atq; imbribus, in Orbem terrarum effundendam, & ingurgitandum.* Cùm ergo doctrina Calvini ſit gradus ad negandum DEUM Chriſtianorum (is enim unus eſt in Eſſentia, & trinus in Perſonis) ſitq; gradus ad complectendum Judaiſmum, Mahometiſmum; Quidni ingenioſus Calvini aſſecla, cernens evidenter, ut facilè poteſt, ſectas illas eſſe erroneas, nolens verò redire ad fidem Catholicam, prolabatur in Atheiſmum? Id

ipſum

ipſum comprobat doctiſſimus Maldonatus, qui Lutetiam Pariſiorum miſſus, Annô 1563. Superſtite etiam tunc Calvino, (is enim obiit 1564. vigeſima ſeptima Maji, ætatis ſuæ 55.) ibi Philoſophiam primùm, dein dece annis, Theologiam, cum ſumma laude, accurrentibus undique ad eum audiendum, etiam Abbatibus & Epiſcopis, docuit: hic igitur celebratiſſimus Theologus, in ſuis Commentariis, in quatuor Evangeliſtas, in Caput 26. Mathæi, habet hæc: *Experientiâ docti loquimur; multos jam Calviniſtas videmus, qui ingenioſiores, & magìs increduli, id eſt, magìs Calviniſtæ cæteris erant, eò jam perveniſſe, ut qua ratione, hoc priùs Myſterium non credebant, nunc Trinitatis Myſterium non credant: cæterosque Calviniſtas; ſicut Calviniſtæ, nos tanquam nimìs ſimplices & credulos rideant. Omnes enim Ariani, quos multis hodie locis ſuccreſcere videmus, & qui Poloniam jam omnem repleverunt,* (ex hac tamen, regnante Joanne Caſimiro, per publicum in Comitiis Regni Decretum Annô 1658 latum, ut intra triennium ex univerſo Regno excederent Ariani, eliminatus eſt Arianiſmus) *ex Calviniſtis nati ſunt: nonnulli progreſſi ſunt longiùs, ut nihil crederent, quorum unus* (dictus Godefridus à

Val-

Valle, Lutetiæ Annô 1572. publicè exustus) *cùm libellum quendam his annis, de arte nihil credendi, composuisset, nihil in eo, nisi hoc unum verum dixit: Oportere prius Calvinistam fieri, qui Atheus esse volet: fuerat ille antea Calvinista, fuit postea Atheus, & unicuiq; in sua arte credendum est; verissima sententia: nam quisquis Calvinista est, si eâ, quam ingressus est, incredulitatis viâ ire pergat, ad nihil credendū perveniat, necesse est. Hæc à nobis non contumeliæ, sed admonitionis causâ, dicta sunt, ut si qui fortè sunt eorum, qui non omnino obduruerunt, alienô admoniti periculô resipiscant, ostensoq; haud ita longè positô præcipitiô, pedem referant.* Hucusq; Maldonatus.

Vorstii Calvinistæ, Propositiones impiæ.

Cujus dicta confirmantur etiam ex eò, quòd Conradus Vorstius, Calvinianus Minister primumq; Genevæ, post Lugduni Batavorum, Theologiæ Professor, in lib: à se edito de DEO, ejusq, Attributis, ausus est inter alias Propositiones, has portentosas scribere 1. *Argumenta quæ afferūtur à Patribus, vel recentioribus Theologis, pro æterna Christi generatione, aut frivola sunt, aut fallacia. 2. Christus dicitur, æternus, respectu æternitatis futuræ. 3. Christus est Teòs, sed non, ò Teòs, 4. DEUS non est essentialiter immensus, nec simpli-*

simpliciter infinitus. 5: *Est corporeus.* 6. *Est alterabilis, mutabilis, accidentibus subjectus.* 7. *Conjicit de futuris per discursum & ratiocinando.* Propositiones has impias, ex libro Vorstiano desumptas, ipse Jacobus Rex Angliæ curavit publicari. Nonne hujus Calvinianæ Hæreseos, Ministri, ex dictis Propositionibus 1. 2. & 3. arianizant: 4. verò, 5. 6. & 7. Propositio, nonne atheizant?

CAPUT V.

ASsero 4tò. *Lutheri doctrina, est Gradus ad Atheismum.* *Lutheri quænam doctrina?*

PRæmitto 1mò. Inter alia erronea à Luthero doceri hæc 1. docet, aut saltem propendet in illam impiam Sententiam Zvinglii, & Calvini, quòd DEUS omnium scelerum Auctor. in libro enim de servo arbitrio contra Erasmum, scribit. *Nulli in manu sua est cogitare quidquam mali, aut boni, sed DEUS in nobis, omnia bona & mala operatur.* & in Assertione Articuli 36. idem dicit: Quod ipsum clariùs adhuc docuit primarius ejus discipulus, Melanthon, in Annotat: in Epist: ad Roman: cap: 8. *Nos*

(in-

(inquit) *docemus, non solùm permittere DEUM creaturis, ut operentur, sed ipsum omnia propriè agere: & sicut fatemur, proprium DEI opus fuisse Pauli vocationem, ita fatemur, opera DEI propria esse, Davidis adulterium, Manlii severitatem.* Porrò tanto in pretio à Luthero habitus fuit Melanthon, ut in Præfatione sua super illas ipsas Annotationes Melanthonicas, sic eum alloquatur. *Tuas Annotationes, nemo Commentarium, appellet, sed Indicem duntaxat legendæ Scripturæ, & cognoscendi Christi: id quod hactenus nullus præstitit Commentariorum, qui saltem extet. Quin volumus Paulo, suam quoq; gloriam salvam, ne quando jactet aliquis, Philippum* (Melanthonem) *esse Paulô superiorem, vel æqualem, sufficit, te proximum Paulo esse.*

2dò docet, à DEO, sine respectu aut prævisione peccati, damnari immeritos. Nam illo libro contra Erasmum suprà citato, ait: *DEUS, ut merita non respicit in salvandis, ita neq; in damnandis: illic indignos coronat, hìc indignos punit, & immeritos damnat -- iram & severitatem spargit in immeritos.*

3tiò docet, impossibilem esse observantiam legis Divinæ. In Respon: ad Dialog: Sylvestri inquit: *Pessimè facis, quòd*

negas,

negas, Salvatorem impoſſibilia juſſiſſe: plùs, quàm peſſimè facis, quòd hoc falſitatem audes appellare; non poſſumus in hac vita, mandata D E I implere. & in Confutatione rationis Latomianæ ait: *Tot ſcripturæ teſtimonia probant, mandatum eſſe impoſſibile nobis: ut nihil ſit manifeſtiùs.*

4tò. Favet plurimum Arianis. Ex Capite enim 5tô, 1mæ Epiſtolæ S. Joannis, expunxit (ſicut idem olim fecêre Ariani, teſte S. Hieronymo, Præfat: in Epiſt: Canonicas) verba hæc. *Tres ſunt in Cælo, qui teſtimonium dant: Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi Tres, unum ſunt.* cùm tamen ea, in omnibus emendatioribus Bibliis exſtarent, citenturque à Sanctis Patribus, ut Athanaſio, Auguſtino, Hieronymo, Cypriano, aliisque, nec non à Concilio Lateranenſi. Ex Capite 9no Iſaiæ, ubi dicitur de Chriſto: *Parvulus natus eſt nobis - vocabitur nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, D E U S, Fortis,* &c: vocem, *D E U S*, omiſit. In Caput 1mum Geneſis, commentando, Verbum æternum, ſeu Filium D E I, *Inſtrumentum* Patris nominat: id autem ipſum dixit Arius, ut teſtatur S. Athanaſius lib: 2. contra Arianos. Vocem illam *Omouſios*, id eſt *Conſubſtantialis*, ab omnibus Concilii Nicæni 318. Patribus, unanimi

nimi conſenſu receptam, approbatam, quam præclariſſimi Eccleſiæ Doctores, Nazianzenus, Nyſſenus, Baſilius, Auguſtinus, Ambroſius, Hieronymus, aliique, ut ſacroſanctam venerati ſunt: Ariani verò execrati, vocem inquam, illam, Apoſtata Lutherus odit: unde, odiô illo excæcatus, mendaciſſimè dicit, non fuiſſe receptum illud vocabulum à multis, iisque præclariſſimis, optaveritque Hieronymus illud aboleri. Eidem diſplicuit, nomen Trinitatis, ideoque precandi formulam hanc: *Sancta Trinitas unus DEUS, miſerere nobis.* ex Litaniis tam germanicis, quàm Latinis ſuſtulit. Tomo primo Latin. Vitenbergico, in Diſputatione de Myſterio SS. Trinitatis, Theſis 18, Lutheri eſt hæc: *Nihil mirum, ſi Arius, Judæus, Machomet, & totus Mundus, negent Chriſtum eſſe DEUM.*

Ejus Propoſitiones graviter erroneæ.

Præmitto 2dò, Propoſitiones Lutheri, eſſe has:

In omni opere bono, juſtus peccat. Tomo 2do, in Aſſertione Articuli 31.

Omne opus juſti, damnabile eſt, & peccatum mortale. Ibidem in Aſſertione Articuli 32.

Caveamus à peccato, ſed maximè à bonis operibus, & legibus: ad ſatanam ſpectant Chriſtiani cum bonis operibus. In

Ser-

Sermone de novo Teſtamento.

Non poteſt vitari præſumptio, nec adeſſe vera ſpes, niſi in omni opere timeatur judicium damnationis. Theſis octava, in Diſputatione Theologica Heidelbergæ habita Annô 1518. Exſtat Tom: 1. Lat: Viteb: folio 55.

Nullum opus eſt tam malum, quod hominem poſſit condemnare, niſi ſolùm non credere. In ſermone ſuper Evang: Attendite à falſis Prophetis. Extat Tomo 1. novorum Operum.

Sufficit, quòd agnovimus Agnum, qui tollit peccatum Mundi: ab hoc non avellet nos peccatum, etiamſi millies, millies, uno die fornicemur, aut occidamus. Tomo 1mo Epiſt: Lat. Epiſt: 238. ad Melanthonem.

Summa ſummarum, non credere in Filium Unigenitum, & unicum & ſolum eſt peccatum in Mundo, propter quod Mundus judicetur. In Poſtilla domeſtica, Conc: 1. habita feriâ 2dâ Pentec.

Homo Chriſtianus, etiam volens, non poteſt perdere ſalutem ſuam, quantiscunq; peccatis, niſi nolit credere. Lib: de Captiv: Babyl.

Chriſtiano, neque opera, neque lex, neceſſaria eſt: Quia per fidem, liber eſt ab omni lege. Lib: de libertate Chriſtiana.

Quan-

Quantò ſceleratior es, tantò vicinior gratiæ Divinæ es. Sermone de Piſcatura Petri.

Certum eſt, remiſſa eſſe peccata, ſi credis remiſſa. Theſis 15, in Diſp: pro Veritate inquirenda, Tomo 1.

Caſtè & integrè vivere, tam non eſt in manu noſtra, quàm omnia reliqua DEI miracula, gratia, & opera. In epiſt: ad Volffgangum Reiſenbuſch, ſcripta Annô 1525.

Conjunctio viri cum fæmina, tam eſt quid neceſſarium, quàm ut maſculus ſum, magìsq; neceſſarium, quàm edere, bibere. In Sermone de Matrimonio, quem Vitebergæ habuit, Annô 1522.

Decem præcepta ad nos non pertinent, non enim nos, ſed ſolùm Judæos, DEUS ex Ægypto eduxit. In novo Teſtamento, Moyſes non tenetur: ſi eum in uno Articulo obſervarem, debitor fierem univerſæ legis obſervandæ. Sermone de Moyſe.

Liberum arbitrium eſt figmentum in rebus: ſeu titulus ſine re: quia nulli eſt in manu ſua, quidquam cogitare mali aut boni: ſed omnia, ut Vicleffi Articulus, Conſtantiæ damnatus, rectè docet; de neceſſitate abſoluta eveniunt -- Non eſt dubium, ſatana Magiſtrô, in Eccleſiam veniſſe hoc nomen, liberum arbitrium. In Aſſertione Articuli 36. Præ-

Præmitto 3tiò. Lutherus, regulam credendi in privato ſpiritu fundat, contempta auctoritate Conciliorum, Patrum, & Antiquitatis: illius enim ſunt Propoſitiones hæ. *Eſt Chriſtianus. Ergo habet Spiritum Sanctum. Ergo & Judex omnium. Chriſtianus eſt certus, quid credere debeat, & quid credere non debeat. Ergo eſt judex omnium.* in Libro de inſtituendis Miniſtris. Simile quid habet, in furioſiſſimo ſuo contra Regem Angliæ Libro.

Ejus regula fidei, quæ?

Quòd Auctoritatem Patrum, Auguſtini, Gregorii, item Conciliorum prædicant; Reſpondemus: Nihil illa ad nos, nos Verbum requirimus: Auguſtinus & Concilia non ſunt Verbum: non igitur in ipſorum viis ambulabimus, ſecundùm Chriſti dictum: In vias Gentium nè abieritis. In Cap: 21. Geneſis.

Lutheri Propoſitiones plurimùm depreſſivæ, Cōciliorum & SS. Patrum Auctoritatis.

Totus Faber (fuit is Epiſcopus Vienneniſ, multorum inſignium Voluminum Scriptor, adverſus Lutherum) *nihil eſt, niſi Patres, Patres, Patres, Concilia, Concilia, Concilia, quæ fabula jam dudum mihi ſurdo, etiam à noſtris Lipſienſibus Theologis, imò Aſinis, obtruditur. Ego Patriſtas, Conciliiſtas, Copulatiſtas iſtos, contemnam, ac præterire ſinam* Tomo 2do Epiſt: folio 129.

Papa, tu conclusisti cum Conciliis, nunc nos habemus judicium, num Acceptare velimus, aut debeamus, necne. Articulus 115, ex illis 500, quos Cochlæus collegit ex Lutheri libris.

Res Evangelii & Catholicæ Fidei, nunquam fuerunt in Conciliis Generalibus bene tractatæ. Hoc dixiſſe Lutherum, teſtatur Carolus 5tus in ſuo Edicto, edito Vormatiæ, Annô 1521.

Quid ego curo, ſive Auguſtinus dicat, ſive Hieronymus, ſive Petrus, ſive Paulus, imò ſive ipſemet Gabriel Archangelus: nihil horum mihi prodeſt: Verbum DEI debeo habere. Audiam, quid loquatur DEUS. In Concione ſuper Evangelium: Attendite.

Divina Majeſtas mecum facit, ut nihil curem, ſi mille Auguſtini, mille Cypriani, contra me ſtarent. In libro contra Regem Angliæ.

Gregorius (nempê Magnus) *admodum tenuiter cognovit Chriſtum, & Verbum Evangelii.* In Caput 49. Geneſis.

Hieronymus nihil boni ſcripſit. Baſilius prorſus nihil valet. Cyprianus, infirmus eſt Theologus. Ambroſius, ſex libros ſcripſit ſuper Geneſim, ſed quàm jejunos! Auguſtinus, nihil ſingulare habet de Fide. Chryſoſtomus nullius apud me eſt ponderis, tan-

tum-

cummodò rabula est. Bernardus, nimiùm tribuit præcepto & arbitrio: & sæpè sibi contrariatur & oppugnat id, quod antea docuit. Auctoritas Patrum, auctoritatem Scripturæ, valde obscuravit & depressit. Macarius, Antonius, Benedictus, cum suis Monachismis, magnum & notabile damnum, Ecclesiæ intulerunt. In Colloq: Mens: tit: de Patribus.

Thomas Aquinas, est loquax & garrulus & otiosus homo: necnon & Bonaventura. In Colloq: Mens: tit: de Schol Theol.

Plures ejusmodi impiæ Lutheri crises depressivæ Auctoritatis Sanctorum Patrum, passim in ejus libris habentur, ut ex parte in particulari, annotavi in Tractatu 2do Admirandorum Lutheri, capite 2do.

His præmissis.

Assertio nostra, superiùs posita, scilicet:

Lutheri doctrina est Gradus ad Atheismum.

Lutheri doctrina pluribus titulis, est Gradus ad Atheismum.

PRobatur multipliciter: *imò.* Calvini doctrina, Capite superiori, proposita, est Gradus ad Atheismum: ut ibidem deductum est. Atqui Lutheri doctrina, non est ei absimilis: ut constat

ex præmiſſo. Ergo eſt Gradus ad Atheiſmum.

2dò. Doctrina, quæ arcet homines à bonis operibus, aperit verò viam ad patranda graviſſima ſcelera, præſertim ad effrænem libidinem, inſuper impellit ad ingentem de ſe præſumptionem & arrogantiam; illa doctrina diſponit ad Atheiſmum : ut evidens eſt legenti Caput 1mum, 2dum, 3tium, Tractatûs primi. Atqui doctrina Lutheri eſt ejuſmodi: ut demonſtrant ejus Propoſitiones, in Præmiſſo 2do, & 3tio, annotatæ. Ergo diſponit ad Atheiſmum.

3tiò. Doctrina continens hæreſes olim ab Eccleſia Catholica damnatas, ſternit viam ad Atheiſmum. ſed Lutheri doctrina eſt talis: Eſt enim cento hæreſum, & aggregatum quoddam ex erroribus antiquis, pridem antè ab Eccleſia damnatis. Siquidem cum Simone Mago, docet Lutherus, hominem adultum ſola Fide ſalvari, & non ſecundùm opera juſta. Cum Eunomio & Aëtianis, Nulla peccata cuique obeſſe, modò fidem habeat. Cum Aërio & Aërianis, Orare vel offerre pro mortuis Oblationem, non oportere, nec ſtatuta ſolenniter celebranda eſſe jejunia: & Presbyterum nihil differre ab Epiſcopo. Cum Manichæis, libe-

rum

rum aufert arbitrium. Cum Manichæo Fausto, calumniatur nos Catholicos, quòd Martyrum memorias honoremus, in hoc dicens nos idola convertisse. &c: Vide dicta in Admirandis Lutheri, in Tractatu 3. cap: 7mo. Et certè, si Arius fuit hæreticus (idem dic de Aërio, Aëtio, Eunomino, Manichæo, Macedonio, Pelagio, Donato & similibus) ut conceditur. Ergo etiam Lutherus, Zvinglius, Calvinus, verè fuit hæreticus. Hi enim eodem modo ab Ecclesia Romana, & Græca, Conciliisque damnati sunt hæreseos. Arius etiam dixit, Ecclesiam errare, plurimosque textus è Scriptura erroneè adducebat ad comprobandos suos errores, ac Nicænum damnabat Concilium, sicut moderni, Tridentinum.

Judicium Lutheri de Zvinglio & sacramentariis; ac è converso.

Audiatur, quid Lutherus ipse sentiat de Zvinglio, ejusque sequacibus Sacramentariis, & è converso. In libro de Verbis Cænæ, Lutherus ait: *Moneo, ut non aliter caveant sibi omnes à Zvinglio, quàm à Satanæ veneno. Sacramentarii, Zvingliani, sunt Verbi DEI corruptores, idololatræ, diabolicas cogitationes circumferentes, blasphemi, deceptores. Maledicta sit in omnem æternitatem cum illis charitas, & concordia - - illi animas, veneno, à Christo abigunt, seducunt & mactant.*

ſtant. Nec tam ad ipſos reſpicio, quàm ad eum, qui per eos loquitur, diabolum puto, quandoquidem & illi me cacodæmonibus plenum, judicant. Et in Colloq. lib. de hæreticis, dicit: *Sacramentarii* (id eſt Zvinglianiſtæ & Calviniſtæ) *ſunt perdiabolati, ſuperdiabolati, transdiabolati, hæretici.* Zvinglius è contra, Tomo 2. Epiſt: ad Esling, dicit: *Lutherus, eſt falſus Propheta, ſcurra, ſue fædior, peſſimus hæreticus, impoſtor, Marcione pejor.* Et in Reſponſione ad Lutheri Librum, de Sacramento, ait: *Lutherus, eſt incorrigibilis hæreticus, Antichriſtus, Chriſti negator.*

Impia Lutheri Propoſitio.

Et verò, inſignem hæreticum fuiſſe Lutherum, abundè comprobat, horrendè impia ejus Propoſitio, quæ habetur Tomo 1. Vittenberg: editionis, fol: 189. & 190. *Oportet* (inquit) *cor humanum, legem DEI, atq; adeò DEUM ipſum, ſuprà modum odiſſe.*

Cornelius à Lapide, qui Sacram Lingvam, Lovanii, Divinasque Literas, ſupra annos viginti publicè docuit, poſtea, easdem, Romæ, ſumma cum celebritate nominis, complures annos interpretatus eſt, editisque in totam fermè Scripturam Sacram plurimis Sapientiâ & eruditione, plenis Voluminibus, de Eccleſia appri-

primè meritus, hic inquam Cornelius, in suo Commentario in Epist: ad Galatas, cap: 2. v. 19. citans illam Propositionem, meritò exclamat: *Audite hæc, qui à Luthero, ejusq; asseclis, miserè decepti estis & exhorrescite vocem, non hominis, sed Satanæ, quid enim satanas, DEI & hominum juratus hostis, de DEO magis blasphemum, & horrendum dicere, ac hominibus in suam perniciem suggerere posset?* Nec absimilem illi impiæ Lutheri propositioni, citat Calvini ibidem Dialogismum: & in 2dam Epist: ad Timoth: cap: 3. v. 9. dicit: *Hæreses tandem evanescunt, aut abeunt in Atheismum: nostro tempore sensim fieri videmus, & brevì magis videbimus, Lutheranismũ & Calvinismum consenescere, & emori apud multos, apud alios, in Atheismum abire, eorumq; asseclas, fieri planè Politicos & Libertinos.*

Judicia Variorum de Lutheri doctrina.

Confirmatur Assertio testimoniis variorum. Carolus 5tus in edicto suo contra Lutherum, lato Vormatiæ, ex assensu & consilio Electorum, & Sacri Imperii Principum, Ordinum & Statuum, Anno 1521. dicit: (ut exstat Tomo 2do Lat: Viteb.) *Constat, Lutherum, complurium hæreticorum extremè damnatas hæreses, (quæ diu jam obsoleverant) in u-*

nam

nam quasi lernæam paludem, coëgisse, multasquè præterea recentes, atq; novas excogitâsse - ut pulcherrimam Ecclesiæ Hierarchiam, exstingvat, evertat, dissolvat, & obruat.

Georgius, Dux Saxoniæ Catholicus, æternâ memoriâ dignissimus Princeps, Friderici frater, in literis suis ad Lutherum datis, Anno 1526. quæ exstant Tomo 3tio Jenensi germanico. *Ex tua* (inquit) *& tuorum discipulorum doctrina, renovantur omnes antiquæ, & jam olim damnatæ hæreses, omnis cultus Religiosus destruitur, &c.*

Cardinalis Hosius, Episcopus Varmiensis, Magni illius Hosii Cordubensis, in Fide tuenda æmulus, sæpè, (ut legitur in Vita ejus, Romæ, dein Olivæ impressa, lib: 2. cap: 21.) calamô & linguâ ardenter inculcabat Senatoribus Regni Poloniæ, ac Prænobili Ordini Equestri, hæc: *Non aliud satanæ propositum fuit, dum Lutherum ab inferis suscitavit, quàm ut per eum Fidem in DEUM, ex animis mortalium exstirparet: sed noluit statim cornua sua prodere, ne homines, rei turpitudine, illico ab eo absterreret — si non libet esse Catholicos Christianos, palam omnes dicite: Non est DEUS. Ita Lutheri Evangelium perficietis, & patri ejus Satanæ satisfacie-*

facietis. Idem pro Ecclesia DEI, rerum gestarum gloriâ celeberrimus Cardinalis, Atheismum vocat Lutheranæ & Zvinglianæ perfidiæ perfectionem, centrum, scalæ summitatem: ut refert & approbat Cornelius à Lapide in Epist: 2. S. Petri c. 2. v. 10.

Erasmus Roterodamus, Epist: in Pseudo-Evang: & ad Fratres infer: German: Scripsit. *Vereor, ne sub isto Lutherani Evangelii nomine, multi nobis oriantur pagani, quò magis etiam sint liberi, si nec cælum credant esse, nec inferos, nec animas à morte corporis superesse: qui tales sunt, sub nulla umbra tutiùs latere possunt, quàm sub istorum Evangelio.*

Joannes Spangenbergius, in libello „suo, cui titulus: Vera narratio benefici„orum per D. Martinum Lutherum piæ „memoriæ, præsertim Germaniæ divini„tùs præstitorum; edito, Anno 1561. in „fine illius libelli, scripsit etiam hæc: „Posteaquam Antichristianismi, sive Pa„patûs, horrenda mendacia, ac doli, de„ceptionesque, manifestatæ sunt; incipi„unt jam homines nihil ampliùs crede„re. Et posteaquam à vinculis Papatûs, „se liberos esse vident, volunt etiam esse „liberi & soluti ab Evangelio, & à Præ„ceptis DEI, & volunt, ut deinceps re-

„ctum sit & justum, quidquid unicuique
„visum fuerit.

Quidnam Lutherus senserit de suo Carolstadio?

Nota, in catalogum nihil credentium, seu Atheorum, ab ipso Luthero, lib: contra Cælestes Prophetas, referri, Carolstadium: de quo scribit, quòd adeò fuit impius, ut non crediderit, vel in Cælis DEUM existere. Porrò sciendum, quòd hic Carolstadius fuerit concors quondam cum Luthero anima, & præcipuus in fundando, promovendoque 5to Evangelio Lutheri, ac strenuus adjutor; ita enim hic ad eum scripsit: *Eruditissimo viro, & præstantissimo D Andreæ Bodenstein Carolstadio, sincerioris Theologiæ Assertori facilè primario, Præceptori ac Magistro suo, in Christo.* Exstat hæc Epistola Tomo 1. Lutheri Epistolarum Latinarum: Epist: 172. Fuerat ille prius Archidiaconus Vitembergensis, Sacræ Theologiæ Doctor, ipsumsque Lutherum, Anno 1512. die Sanctæ Luciæ, creavit Doctorem: post factus apostata, & sacrilegas nuptias contraxit, de quibus in Epistola sua ad Ambsdorffium scribit Lutherus: *Carolstadii nuptiæ, mirè placent, novi puellam, confortet eum Dominus in bonum exemplum.*

Quæres *Quidnam hoc in passu sen-*

tiendum

tiendum de Jansenismo; nec non de secta Anabaptistarum seu Mennonistarum, & Quackerorum?

Antequam respondeam.

Præmitto 1mò. Nomine Jansenismi intelligo, Jansenii & Jansenistarum doctrinam illam, quæ adversatur Veritati Catholicæ, id est, ei, quæ revelata est à DEO, & per Ecclesiam Christi veram, credenda proponitur.

Porrò Jansenii (quem nonnulli meritò Calvinum infulatum appellant) Propositiones speciales quinq; sunt hæ:

Jansenii Propositiones quinq;.

1. *Aliqua DEI Præcepta, hominibus Justis volentibus & conantibus, secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant.*

2. *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ, nunquam resistitur.*

3. *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coäctione.*

4. *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem*

tem ad ſingulos actus, etiam ad initium Fidei: & in hoc erant hæretici, quòd vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſit humana Voluntas reſiſtere, vel obtemperare.

5. *Semipelagianum eſt, dicere, Chriſtum, pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſangvinem fudiſſe.*

Nota 1. Alexander Septimus, Elogia quæ tumulo prædicti Cornelii Ianſenii inſculpta fuerant. *Verus interpres Divi Auguſtini, Gratiæ divinæ Catholicus Defenſor* & ſimilia, expungenda curavit.

Vergerii Janſeniſtæ Propoſitiones.

Nota 2dò. Joannes Vergerius, Bajonæ Urbis Canonicus, poſtea Abbas Sancyranus, Janſenii fidiſſimus Achates, Janſeniſticæ Hæreſis primarium columen, 2dus Janſeniſtarum Patriarcha: hic inquam Vergerius, in ſuis Vindiciis pag: 629. & 678. omnimodæ veritati conſonas affirmat eſſe Propoſitiones has:

Clariſſimum eſt, Epiſcopum peccatorem reſurgere non poſſe per media ſtatui propria, cùm hoc ipſo, quòd peccator eſt, ſtatum amittat ex primævo jure, nec ampliùs in eo ſit.

Quâlibet vinculi caſtitatis infra-

ctione

ctione perimitur ſacerdotium.

Eiuſdem Vergerii Propoſitiones ſunt iſtæ:

Tridentinum Concilium non fuit verum Concilium. Ejus definitioni non debet haberi fides; Multùm immutavit doctrinam Eccleſiæ; Erravit, docendo, Attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ ſufficere ad remiſſionem peccatorum.

Sacramentum Pœnitentiæ non delet peccata.

Confeſſio venialium, non eſt Sacramentalis, poteſtq; fieri primùm occurrenti.

Abſolutio, eſt tantùm Sententia declarativa remiſſionis.

Eccleſia, non eſt Congregatio fidelium, compoſita ex ſummo Pontifice, Prælatis, Parochis, Doctoribus, Religioſis & Populo.

Non in moribus tantùm, ſed etiam in dogmatibus, Eccleſia eſt corrupta.

Plures Propoſitiones erroneas ejuſdem Vergerii, vide in Libro meo, cui titulus:

Admi-

Admiranda Jansenismi, in Tractatu 2do, cap: 7mo, easque esse illius, juridicè testati sunt Parisiis, Anno 1638. Episcopus Lingonensis, item D. Joannes de Jovaud, Abbas & Secretarius Sacri Ordinis Cisterciensis.

Anabaptistæ & Mennonistæ undenam dicti?

Præmitto 2dò. Anabaptistarum secta ab iterato Christi Baptismo, nomen invenit, quoniam à Catholicis vel à Lutheranis, Calvinistis, legitimè Baptizatos, rebaptizat: exorta est brevì post Lutheri & Zvinglii exortas hæreses, quidam Menno Simonis, Frisius, in Vittmarsum Pastor, seu Prædicans, fuit Dux præcipuus Anabaptistarum, qui ferè in innumeras factiones, seu sectas dividuntur: in ipsa Prussia, & præsertim circa Gedanum, sunt præcipuæ, sub nomine Mennonistaram duæ sectæ, quarum una Germanicè *Klarcken*, id est, Claristæ, seu Clari, sese appellat; eò, quòd suam fidem velint præ cæteris claram, & puram haberi: altera vocatur Germanicè *Bekimmerten*, id est, solliciti, seu Contribulati: ab aliis solet à plaustro sordium, denominari *Drekwagen*, eò quòd facilè alias sectas ad suam Communitatem admittat; hæ duæ classes Mennonistarum, etsi in omnibus articulis fidei suæ, ferè conveniant, tamen earum

Mennonistarum secta circa Gedanum duplex.

sequa-

ſequaces, ita inter ſe ſunt animis diviſi, ut Clariſtæ nunquam Matrimonia ineant cum Contribulatis, & è contra: nec una Communitas, ſeu Natio (ut ſe ipſa nominat) alterius conventicula adeat: quin ſi quiſpiam ex una in aliam tranſire velit, debet priùs rebaptizari. Errores eorum habes inferiùs. Vladislaus IV. Rex Poloniæ, Anno 1647. 10. Junii, contra Mennoniſtas Decretum edidit, in quo inter alia, ſub pœna colli, confiſcationis bonorum, & omnium, ejus ſectæ, ex Regno expulſionis, prohibet, nè quempiam ex Chriſti Fidelibus Catholicis, & aliis Diſſidentibus de Religione ad ſuam ſectam pertrahere, numero ſuæ fidei adſcribere, ad Profeſſionemq; recipere audeant.

Vladiſlai IV Decretum contra Mennoniſtas.

Præmitto 3tiò. Ex hæreſi Mennoniſtarum prodiêre Quackeri, quod nomen derivatur à tremore; hi enim Sectarii, multa in ſuis conventiculis proferunt de extremo DEI judicio, indeque contremiſcere ſolent, Anglicè autem *quaecken*, ſignificat tremorem: ipſi verò ſe appellare ſolent Puritanos: quorum ſat multi ſunt in Anglia & Hollandia; inde, etiam ad celebrem Gedanenſem Urbem, quidam venêre Anno 1661, & ſequenti, animo diſſeminandi erronea ſua dogmata infrà anno-

Quackeri, ſic à tremore, nominati.

annotata, iisque jam quosdam ex Lutheranis infecerant, verùm inquisitione facta, comprehensi, incarcerari, & postea in perpetuum, ex Urbe exesse, jussi.

Jansenistarum, Mennonistarũ, Quackerorum sectæ sunt Gradꝰ ad Atheismum.

Respondeo Imò. *Jansenismus est Gradus ad Atheismum.*

Probatur. Quia admissis quinq; Propositionibus Jansenii, concidunt vitæ totius Christianæ præcipua fundamenta, videlicet, Spes & Amor: (ut rectè cum aliis annotavit Cardinalis Sfondrati) præcipuè enim amandi, sperandique ratio est, quia *DEUS prior nos dilexit*: quia *Filium suum unigenitum tradidit*. Ast, non constat (ut vult Jansenius) quòd pro me Filium quoq; tradiderit, quòd pro me Christus sangvinem fuderit; quomodo ergo ut Redemptorem amabo, quem ignoro, an Redemptor meus sit? quomodo in merita, mortemque illius, sperabo, quem nescio, an mihi quoq; meritus sit? Item, præcipientem sub gravissimis pœnis impossibilia, quis diliget? Insuper salutis propriæ, operumq; bonorum studium, tollitur, siquidem juxta Jansenii Propositionem 2dam, 3tiam, 4tam, Nulla ad salutem, aut ad ullum bonum opus confertur gratia sufficiens, nisi quæ ex suppositione antecedente infallibi-

fallibiliter neceſſitat ad effectum omnem, ad quem in his circumſtantiis tribuitur. Porrò, Amore DEI ſublato, fundamentis Chriſtianæ vitæ, bonorumque operum, ſubverſis, haud difficilis eſt deſcenſus in Voraginem Atheiſticam.

Accedit, Quòd Janſeniſmus ſit hæreſis: continet enim Propoſitiones quinq; ſuperiùs annotatas, quas Summi Pontifices, Innocentius X, Alexander VII, Clemens XI, declarârunt & definiverunt, eſſe hæreticas, easq; pro ejusmodi habet Eccleſia Orthodoxa. Vergerii etiam Propoſitiones recenſitas, quis Catholicorum neget eſſe hæreticas?

Nota. Priora duo Vergerii dogmata conveniunt cum illa Vicleffii & Huſſi, in Concilio Conſtantienſi, damnata Propoſitione. *Nullus eſt Prælatus, Nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.*

Mennoniſtarum erronea Dogmata recenſentur.

Reſpondeo 2do. *Doctrina Mennoniſtarum & Quackerorum, eſt Gradus ad Atheiſmum.*

Ratio. Hæreſis diſponit, ſeu eſt Gradus ad Atheiſmum; ut conſtat ex dictis in hoc Tractatu, cap: 1mo. Mennoniſtarum verò doctrina, eſt hæreſis, imò complexum plurium hæreſum: docent enim (uti & olim Sabellius hæreſiarcha circa Annum Chriſti 260)

in DEO non dari Perſonarum realium pluralitatem, ſed illa tria Pater, Filius. & Spiritus Sanctus, pura eſſe ac nuda nomina unius Eſſentiæ Divinæ: nec dari in Chriſto Domino Perſonam Divinam, ſed ſolùm humanam: Negant item Chriſtum Dominum, ex benedictæ Virginis MARIÆ carne & ſubſtantia, aſſumpſiſſe Carnem naturæ humanæ: Negant Baptiſmum eſſe Sacramentum, & neceſſarium ad Salutem, nec pro delendo Originali peccato inſtitutum, aſt tantùm pro actualibus: docent, nec licitè nec validè in infantia conferri Baptiſmum, ut quidam antiquiores hæretici docuêre, teſte S. Bernardo, Serm: 66. in Cantica & Epiſt: 240. In Euchariſtia, realem negant Chriſti præſentiam, ſicut Calvinus. Cum nonnullis ex Arianis, ſentiunt: Nullum bellum ſive defenſivum, ſive offenſivum, nec ullum juramentum eſſe licitum: nec credunt, Animas ſeparatas à corpore, ſtatim poſt mortem judicari particulari judiciô, & recipere prout quiſque meruit, præmium vel pænam: ſed dicunt, eas exſpectare diem extremi judicij. Magiſtratum nullum habent proprium, ſubjiciuntur alieno: peccata dimittit Communitas, vel nomine illius, Exhortator ſeu Admoni-

tor: neque enim Ministros aut Prædicantes vocant: incorrigibiles excommunicant. Symbolum Apostolorum non recitant, eò, quòd illud non legatur in Sancta Scriptura.

Quod concernit Quackerorũ sectam, hæc adhuc magis erronea & perniciosior est, non solùm enim Quackeri cum Mennonistis negant SS. Trinitatem Personarum in Divinitate, & in Christo Domino Personam Divinam: Baptismum item, & Cænam esse Sacramentum &c: verùm insuper, nullum Baptismum aquæ admittunt etiam in adultis, nec usum Cænæ Domini: omnem potestatem, Dominium: jurisdictionem, puniendi delinquentes, tollunt, ajuntque, talia provenire à spiritu Cain trucidatoris, & contraria esse veritati: vanos denique & inanes habent habitus & consvetudines detectiones Capitis, & in salutationibus inflexiones, easque vocitant stultas & superstitiosas formalitates. Cùm ergo sectæ Mennonistarum,& Quackerorum seu Tremulantium, sint diversarum gravium hæresum quædam Sentina, rectè infertur, eas esse Gradus ad Atheismum. *Nec non Quackerorum.*

TRACTATUS TERTIUS.

Quænam Opiniones erroneæ, ut distinctæ ab Hæresi, sunt Gradus ad Atheismum?

CAPUT I.

ASsero 1mo. *Doctrina Cartesii, ejusq; Asseclarum, est Gradus, seu disponit ad Atheismum.*

Cartesius quisnam fuerit?

PRæmitto. Renatus des Cartes, aliàs Cartesius, natus Hagæ Turonum Anno 1596, Religione, ut se ipse ubique profitetur, Catholicus; à vita militari, nullis artibus, nisi Mathematicis eruditus, mediocris judicii: in Dialectica, parùm; in Theologia, minùs versatus: novitatis studiosior, quàm veritatis: intentus potiùs, ut magnam famam, quàm ut bonam haberet: plurimi se ipse faciebat; magnam præseferebat

mode-

modestiæ speciem: ac tum præcipuè erumpebant innatæ superbiæ igniculi, si quando nobiles aliquos nactus erat Adversarios, non satis item constanter sua, vel proferebat, vel probabat. Hæc de Cartesio sentiunt, viri limatissimi judicij inter alios Petrus Huetius, Episcopus Svessionensis, in sua censura Philosophiæ Cartesianæ. P. Thomas Comptonus in sua Physica, Disputat: 12. P. Joannes de Benedictis in sua Philosophia.

Probatur nostra Assertio multiplici ratione. 1*mò*. Philosophiæ totius Cartesionæ fundamentum, in dubitatione consistit, Cartesius enim in suis Meditationibus de prima Philosophia, jubet nos dubitare de rebus in omnibus dicitque non esse omnino certum, an Mundus iste aspectabilis, revera existat, ut exstare videtur: an sit terra? Cælum? an aliqua res extensa? aliqua figura, magnitudo, locus? Docet item non esse omnino certa, illa Principia: *Totum est majus sua parte. Quæ uni alicui sunt æqualia, illa inter se sunt æqualia*; & similia, lumine ipso naturæ nota principia. Ergo quidni ex talibus præmissis rectè inferatur: nec esse omnino certum, an existat DEUS? posseq;, imo debere, dubitari de ejus existentia?

Ejus doctrina disponit, ut negetur, vel saltem in dubium vocetur Dei Existentia.

2dò. Cartesius docet, DEUM efficere posse, ut bis bina, non sint quatuor: resque eadem simul sit, & non sit: & repugnantia effata simul vera esse possint. Proinde consequenter bene infertur. Posse etiam simul vera esse ista effata: DEus est, & DEus non est. Efficereque posse DEum, ut ipse DEus simul sit, & non sit.

3tio. Cartesius in illis suis meditationibus flocci facit, quin contemnit argumenta, quæ communiter afferri solent à Summis Philosophis & Theologis ad probandam Existentiam DEI, suaq; tantummodo pro demonstrationibus certissimis ac evidentissimis, certioribus etiam, quàm sint geometricæ, haberi vult, cùm tamen quædam omnino sint erronea, alia non excedant probabilitatem: ut ostendi in Volumine meo, cui Titulus: *Eversio Atheismi*: in libri 2di Tract: 1. cap: 6to. Unde periculum est, ne hujus novitiæ Philosophiæ Cartesianæ sequaces, repudiatis jam antè cum Cartesio, argumentis consensu doctissimorum receptis, & approbatis: horum verò Cartesianorum, successu temporis comperta incertitudine, & falsitate, ne inquam, in dubium vocent Existentiam DEI.

Con-

Confirmatur Assertio Primo. Cartesii doctrina, viam aperit ad negandam immortalitatem Animæ humanæ. Ergo & ad Existentiam DEI. Consequentiæ bonitas constat ex dictis cap: 5to in Tract: 2do. Antecedens probatur. Quia Cartesius docet, aliunde non posse naturali ratione evinci Animæ immortalitatem, nisi ex eo, quòd bruta omnia nullum sensũ, nullamque omnino cognitionem habeant, sed sint mera automata, Anima verò humana, sola sit cognoscitiva: siquidem omnis Anima cognoscitiva, est spiritualis & immortalis. Porrò ratio allata, & fundamentum probandi Animam esse immortalem, planè nullius momenti est; imo & graviter erroneum, ut patet. Tum ex communissima persvasione omnium hominum, quotquot unquam fuerunt & sunt, (si Cartesianos excipias) pro sensu & cognitione brutorum. Tum quia gemitus brutorum, dum verberantur, aut naturaliter patiuntur, clarè insonat, doloris sensum ijs inesse. Fugit item canis, conspectô à longè baculô, cibô allicitur, voce, plausu, incitatur ad varias actiones.

Nec nõ immortalitas & immaterialitas animæ humanæ.

Falsum est bruta carere omni sensu.

Quis machinam aliquam sensu destitutam, verbi gratia; horologium dirigit exhibitione cibi, voce, plausu? Tum quia

(utor verbis S. Augustini lib: 1. de musica) *Puto, te negare non posse, bestias habere memoriam; nam & nidos, post annum revisunt hirundines: & de Capellis, verissimè dictum est; atq; ipsæ memores redeunt in tecta capellæ. Et canis, Dominum, jam suis hominibus oblitum recognovisse prædicatur: & innumerabilia, si velimus, advertere possumus, quibus id, quod dico, manifestum est.* Demum, si non sentiunt bruta, ad quid iis insunt Organa sensuum, oculi, aures, nares, cerebrum, æque àc in hominibus disposita? Neq; dicas: Talpa secundùm totam speciem visu caret, & tamen oculos habet. Respondet enim Simplicius, gentilis Philosophus, quòd visum habeat subobscurum: utpote habens oculos sub pelle contectos. Albertus Magnus dicit; talpam, solùm loca oculorum habere, non oculos. Galenus negat, talpam habere in oculis omnes tunicas, cùm non habeat araneam in qua fit visio.

Accedit. Quòd Cartesius inde unicè probet, censeatque probandum, Animam humanam esse realiter distinctam à corpore, & immaterialem, quòd alia rei cogitantis sit, alia corporis idea: unde infert, animam rem, cogitantem non esse corpus: hancq; probationem, Car-

tesii

tesii pedissequi, demonstrationem esse volunt. Verùm ab innumeris solidè doctis Philosophis ac Theologis meritò reprobatur. Ad probandam enim rerum distinctionem realem, non valet distinctio rationum & idearum: Aliàs animal in homine distingveretur realiter à rationali: & Attributa Divina inter se realiter. Cùm ergo fundamentum, cui soli, juxta Cartesium, innititur, probatio immortalitatis animæ, ejusque immaterialitatis, nullatenus subsistat; hinc infertur, per Cartesii doctrinam viam aperiri ad negandam animæ spiritualitatem, & immortalitatem.

Confirmatur 2dò nostra Assertio per Cartesii & Cartesianorum quasdam Propositiones, quarum Elenchum, hìc appono.

Plurimùm erroneæ Propositiones Cartesianæ.

.I *In Ethicis pium est dicere, omnia à DEO propter nos facta fuisse, quanquam sit in Physicis ridiculum.*

II. *Tam validis argumentis possunt Fidei Christianæ Dogmata oppugnari, ut salva ratione solvi non possint.*

III. *Libri Sacræ Scripturæ, non hujus temporis Theologis, sed Judæis fuerunt scripti.* IV

IV. *Quidquid de inferorum suppliciis, ignibus, tenebris, Christus disseruit, tantummodo fuêre sermonis figuræ, ad incutiendum horrorem compositæ.*

V. *Temerarij sunt, qui scire volunt, possitne DEUS, rem quampiam in nihilum redigere: Simplices, qui ad DEI Providentiam & gratiam, res naturales referunt.*

VI. *Præjudicium erroneum est, credere, infantes, Matris uterô inclusos nihil cogitare.*

VII. *In Sacramento Eucharistiæ, nulla sunt Accidentia realia.*

VIII. *Accidentia Eucharistica, sunt meræ rerum apparentiæ, DEO, oculis, & alijs sensibus illudente, ad occultandum mysterium.*

IX. *Rectè explicatur Transubstantiatio, & reliqua ad Sacramentum pertinentia, sine ullis Accidentibus, aut qualitatibus absolutis.*

X. *Nulla substantia, neq; spiritualis, neq; corporea, potest vel ab ipso DEO ad nihilum redigi.*

XI. *Penetratio corporum propriè dicta:*

dicta, & locus omni corpore vacuus, involvit contradictionem.

XII. *Ubiq; imaginari possumus, extensionem esse localem v. g. supra cælum, ibi reipsa spatium existit, plenum corpore, seu materiâ.*

XIII. *Mundi extensio indefinita est in se ipsa.*

XIV. *Mundus existere non potest, nisi unicus.*

XV. *Belluæ sunt vera Automata, omni sensu & cogitatione carentia.*

XVI. *Nullæ sunt formæ substantiales corporeæ, à materia distinctæ.*

XVII. *Nonnisi per fidem divinam, certò cognoscere quisquam potest, quòd aliqua existant corpora.*

XVIII. *Mens humana de omnibus dubitare potest, ac debet, præterquam quòd cogitet, adeoq; existat.*

Hæ Propositiones, non tantùm communi sensui Fidelium, omniumque Philosophorum, ac Theologorum classicorum judicio repugnant; sed etiam multæ earum, ad impietatem sensim animos inclinare nituntur: aliæ sapiunt hæresim: quædam de hæresi sunt suspectæ: ut haud

diffi-

difficulter, Orthodoxus in scientijs altioribus versatus, advertere potest. Stat proinde Assertio nostra sufficienter probata, nempe: Doctrina Cartesij, ejusque sequacium, est Gradus ad Atheismum.

Quid sentiendum de Cartesij Principio hoc? Ego cogito. Ergo sum.

Adverte. Minùs consequenter à Cartesio doceri: Primum & inconcussum omnis Veritatis initium, esse hoc: *Ego cogito. Ergo sum.* Cùm enim juxta ipsius doctrinam, suprà insinuatam, Principia lumine naturæ nota sint incerta: de rebusque omnibus dubitari debeat: ne non à DEO effici possint, ut res eadem, simul sit & non sit. Cur insistendo huic doctrinæ, DEUS etiam efficere non possit, ut qui cogitat, sit simul & non sit? cur dubitari non debeat, an Ly *Ego* detur. nam *Ego* idem est, quod Res aliqua, quæ est: & qui dubitat, an sit: dubitare quoque potest, an cogitet. Cur juxta Cartesium, est omnimodè certum: Eum, qui cogitat esse? siquidem Cartesius dicit, non esse certa, illa Principia: *Quodlibet est, vel non est. Impossibile est idem esse, & non esse. Totum est majus sua parte.*

Ex dictis sufficienter etiam constat meritò ab Ecclesia proscriptos esse libros Cartesii, quousque corrigantur, nec non adversus eum, latam à Sorbonicis Do-

ctoribus censuram, edictumque à Senatu Parisiensi, ne quis doctrinam Cartesii audeat in posterum profiteri. Constat item, Cartesium non esse Philosophiæ sanæ & reformatæ Antistitem, ut censet Dolæus cum quibusdam Cartesianis, sed potius Philosophiæ insanæ & deformatæ Coriphæum, ut sentiunt plerique Primæ Magnitudinis Theologi, & Philosophi.

CAPUT II.

ASsero 2do. *Ad Atheismum Gradus est sententia eorum, qui docent, à veritate non deflectere Propositiones has.*

1. Nihil cadit sub humanam scientiam: adeoq; de nulla re potest homo ferre judicium certum.

2. Nulli objecto præbendus est assensus.

3. Principia hæc: *Quodlibet est, vel non est:* item. *Impossibile est idem simul esse & non esse.* sunt principia falsa.

4. *Potest creatura aliqua, seipsam, prima vice producere.*

5. Potest creatura aliqua esse causa suæ causæ in prima sui productione in genere causæ efficientis.

Quinam illas Propositiones qninque senserunt non esse erroneas?

PRæmitto, duas priores Propositiones admissas esse ut veras, ab Academicis, ut constat ex Divo Augustino, lib: 3tio contra Academicos, cap: 10. *Duo sunt* (inquit) *quæ ab Academicis dicuntur; contra quæ, ut valemus, venire constituimus. Nihil posse percipi, & nulli rei debere assentiri.* Simile quid docuerunt Sceptici, & Pyrrhonii. hi enim utrique: de rebus omnibus ambigi tantùm posse censebant, erantque semper dubii. Epicurus item teste Tullio lib: 1. de Natura Deorum, nec non Heraclitus, & Protagoras Abderites (qui primus, esse DEum, in dubium vocavit) negarunt illa Principia. Impossibile est idem simul esse & non esse. Quodlibet est vel non est. Propositionem quartam & quintam tuentur quidam è grege Atheorum, & aliqui è numero illorum, qui ad opinandum quodlibet nimiùm sunt audaces, ac in oppugnanda veritate arguti; disertique videri volunt.

Probatur Assertio quò ad priores tres Propositiones.

Tum, quia illis admissis, sequitur nec

dè

de Existentia DEI, posse haberi certum judicium: nec præbendum esse assensum, quòd existat DEUS. Certa item & evidens notitia DEI existentis, habetur per naturalem rationem ex discursu fundato in illis Principiis. Ergo si de ipsis Principiis dubitari potest, cur non & de Existentia DEI? Tum quia dictæ Propositiones, sunt multùm cæcutientes, & omnium evertunt fundamenta scientiarum, ipsumq; communem sensum, adeoque & sensum communem hominum de Existentia DEI. Ob similes rationes videtur etiam reprobanda Propositio hæc: *Principium istud, Implicat idem esse & non esse: potest habere, formidinem moralem, quia potest esse actus dubitans, ortus ex hoc motivo morali: quòd aliqui viri docti & prudentes, negent hoc dictum esse verum principium: vel ex hoc motivo; quòd pleraq; deprehendimus esse falsa, quæ putabamus esse vera Principia.*

Accedit, quia aliàs, Propositione hac ut vera, admissâ, posset etiam prudenter dubitari, utrum, aliquando vera miracula patrata fuerint, & veræ Prophetiæ exstiterint, sitque aliqua vera Sacra Scriptura: imò utrum DEus sit:, Athei siquidem, qui suo judiciô, multorumque sui Assectarum, videntur docti viri & prudentes, negant illa omnia, sintque aliàs

extra Scripturam seu in Historiis naturalibus deprehensa multa esse falsa, quæ putabantur esse vera.

Quò ad 4tam & 5tam Propositionem, Assertio probatur.

Quia illæ duæ Propositiones, convellunt omnium Sanctorum Patrum, Theologorum, & Philosophorum classicorum Argumenta, quibus probatur Existentia DEI, communiter enim fundantur in Principiis his: *Nihil potest se ipsum producere quò ad primò esse. Nihil potest esse causa efficiens suæ causæ in prima sui productione.* Nec non ab omnibus supponuntur esse omnimodè certa. Unde S. Augustinus lib: de immort: Animæ: cap: 8. *Sit nostræ ratiocinationis exordium, quòd nulla se res facit, aut gignit: alioquin erat, antequam esset.* Divus Anselmus, Monologii cap: 18. *Nihil per seipsum fieri potest, quia quidquid fit, posterius est eô, per quod fit, & nihil est posterius seipso.* S. Bernardus lib: 5. de Consid: cap: 6. *A se cæpit nihil, nisi fortè quis putaverit, quod non erat, dare sibi potuisse, ut esse inciperet aut fuisse aliquid, antequam esset: quod utrumq;, quia Ratio non consentit constat, nihil sibimet extitisse principium.* S. Thomas 1. P. Q. 2. Artic: 3. *Nec invenitur*

nitur, nec est possibile, quòd aliquid sit causa efficiens sui ipsius, quia sic esset priùs se ipso, quod est impossibile. Et omnes SS. Patres ac Theologi, ex eo inferunt Patrem æternum distingvi realiter à Filio. Quia Pater producit Filium. Item quia per se notum est. Id quod omnino nihil est, non habere vires, ut alteri physicè det verè esse. Ergo multò magìs nec sibi ipsi: cùm in hoc sit specialis difficultas:/utpote identificans correlativè Opposita: nempe producens, producto: Plures hujus ipsius Rationes dedi in Volumine: cui Titulus *Eversio Atheismi lib. 1. Tract: 2. Cap: 7.*

Accedit, quia Propositio hæc: *Nihil potest se producere quò ad primò esse.* Non minùs videtur esse evidens, quàm alia Principia, lumine naturæ nota: unde sicut hæc negare, est gradus ad Atheismum, sic & illa. Meritò proinde, omnes supradictæ Propositiones quinque, prohibitæ sunt doceri vel defendi in Scholis nostris.

CAPUT III.

ASsero 3tio. *Gradus est ad Atheismum, Sententia hæc. Licitè permit-*

Syncretismus in negotio Religionis, gradus est ad Atheismum

titur ut quilibet credat pro suo placito, transeatq; ab una secta ad aliam.

Probatur. Quia hæc Sententia indispensabiliter connexa est cum Machiavellismo, vel cum illa opinione, quæ adstruit, posse quemlibet in sua secta salvari. Machiavellismus verò ac indifferentismus ille, gradus est ad Atheismum: ut deductum supra in Tract: 2. Cap: 2.

Rectè Sapientissimus Lindanus, Episcopus Ruræmundensis in Dubitantio, Dialogo 2. fol: 251. asserit. *Ad perdendum Christianismum, nulla res accommodatior, quàm hæc Sectarum licentia, quando id fit impunè.* In vita Venerab: Patris Thomæ de Rupniew Vieyski, Soc: JESU, olim in Polonia Episcopi Kijoviensis, & Czerniechoviensis, cap: 26. refertur. Magnatem quendam in Fide parum fundatum, præsente prædicto Venerabili Patre, dixisse: *Sibi videri ut in Polonia cuivis relinquatur Libertas sentiendi in rebus Fidei, quod cuiq; videretur: Jesuitis autem relinquendas esse Disceptationes, ne otiô torpescant.* Excanduit hic ferventiùs solitò, Vir DEI, dicens: *Tali loquendi modo, eum sic sapere, sicut saperet, qui diceret: Disputent Architecti de*

Notabilis adversio V. P. Thomæ Vieyski.

sartis tectis: incendia interim liberè grassentur: soliciti sint Sartores de Vestibus consuendis; cæterùm permittantur à quovis liberè scindi.

Quid de hac insolenti libertate credendi, sentiat ipse Calvinistarum Coriphæus, ac veluti Papa post Calvinum, Theodorus Beza; audiatur. Scribit ille in Epistola 1ma sua. *Admittere libertatem Conscientiarum atq; sinere, ut quilibet pereat, si velit, hæc est doctrina satanæ, hæc est dæmonis libertas.*

Quin illa sententia, videtur fundari in Atheismo, taliterque sentientes, non posse esse, nisi Atheos. Rationem hujus ipsius administrat Magnus Poloniæ Apostolus, & Regum Poloniæ, annis ultra 26, Apostolicus Concionator, Petrus Skarga S. J. *Qui* (inquit ille in Conc: Dominica 5ta post Pascha) *permittit DEUM suum, blasphemare, ipse nullum DEUM agnoscit quem diligat: siquidem unum saltem DEUM suum, & Ecclesiam ejus defenderet; inimicos verò voluntariè non admitteret, nec legem illis ad blasphemandum DEUM suum, statueret.* Lege plura hac de re locô citatô apud præfatum zelosissimum ac Doctissimum Patrem.

Notabilis adversio Patris Skarga, & Theodori Bezæ.

CAPVT IV.

ASſero 4to *Gradus eſt, id eſt di ſponit ad Atheiſmum ſententia do cens veritati conformes eſſe Pro poſitiones has quinque.*

1ma. *Homo nullo unquam vit tempore tenetur elicere Actum Fidei, ſpei, & Charitatis ex vi præceptoru divinorum, ad eas virtutes perti nentium.*

2da. *Ab infidelitate excuſabitu infidelis, non credens, ductus opini ne minùs probabili.*

3tia. *Satis eſt, Actum Fidei ſem in vita elicere.*

4ta. *Finem ultimum (ſcilice DEUM) non tenetur homo amare neq; in Principio, neq; in decurſ vitæ ſuæ mortalis.*

5ta. Denium Sententia, negan poſſe etiam moraliter evidente demonſtrari Exiſtentiam DEI.

Probatur Aſſertio. Quia prima & quarta Propoſitio, diſponit hominem

fati

ſatis ex natura ſua corrupta proclivem ad peccandum, diſponit inquam, ut ſimpliciter nunquam eliciat actum Fidei, Spei, & Charitatis: multò minùs eliciat actus aliarum virtutum, conſequenter diſponit, ut nunquam ſeriò cogitet de DEO; aſt totus immergatur carni ac ſangvini. Talem verò, à limitibus Atheiſmi multùm diſtare, quis cenſeat? ſimilis ferè Ratio militat contra tertiam Propoſitionem. Secunda Propoſitio ſupponit dari Rationes ſaltem aliquo modo verè, licèt minùs probabiles pro infidelitate, adeoq; ſupponit non eſſe evidens etiam moraliter; Religionem Chriſtianam & Catholicam, eſſe à DEO revelatam: adeoq; non evidens, ullam eſſe Religionem in Mundo. Per talem verò ſuppoſitionem, ſaltem proximè acceditur ad voraginem Atheiſticam: ut per ſe patet. Diſponit item eadem Propoſitio, ut dicatur, illam, de non Exiſtentia DEI opinionem, eſſe ſaltim aliquo modo probabilem extrinſecè: eò, quòd forſan non pauci etiam ex ingenioſioribus & literatis, eam teneant, ut non certò falſam. Meritò proinde, omnes illæ quatuor Propoſitiones, ſub gravibus cenſuris prohibitæ ſunt à Summis Pontifi-

Sententias omnes prædictas, eſſe Gradum ad Atheiſmum evincitur.

cibus. Prima quidem ab Alexandro VII. Anno 1665. 24. 7bris. Secunda & tertia, ab Innocentio XI, Anno 1679, 2da Martii. Quarta, ab Alexandro VIII, Anno 1690, 24 Augusti.

Quinta demùm Propositio rejicienda, ut constat: Tum ex eo quod prædicta sententia (ut etiam notârunt alii cum P. Aylevortho) pandit januam ad omnem prorsus impietatem, hominibus suapte natura propensis ad illicita, & ad liberrimè agendum sine dependentia ab alio, ac subjectione sui: unde nisi evidenti aliqua ratione demonstretur DEUS, quem metuant, utpote scelerum vindicem; difficilè ab impietate coërceri poterunt. Tum quia illa opinio, erroris arguit omnes SS. PP. Theologos, ac Philosophos summos, qui censuerunt Argumenta à se allata ad improbandum Atheismum, esse demonstrativa: nec non ulteriùs, via aperitur subvertendi Argumentum desumptum ex consensu omnium Gentium & Sapientum, quô etiam comprobari solet DEI Existentia. Tum quia illa Sententia, est præcipuum, inter alia, fundamentum impietatis Atheisticæ: ut videre est in Volumine meo, cui titulus: *Eversio Atheismi*, in lib. 1. Tract:

1.

1, cap: 6. pag: 17. & 35. & sequ: cum solutione Objectionum in contra.

Hucusque exitiosos recensui Gradus, per quos in Voraginem descenditur Atheisticam. Excedit verò creatas vires purè naturales, ut ab homine vel Angelo recenseantur determinatè omnes & singuli, qui in eam voraginem descenderunt, & hucusque descendant, suntq; descensuri. Hoc quidem certum, quòd Scriptores Gentiles ut Maximus Tyrius, Dissertatione 1. Cic: lib. 1. de Legibus. Plutarchus lib: contra Colotem, cap. 18. Simplicius in Caput 31. Enchiridii Epicteti. Nec non SS. PP, ut Augustinus, Tract: 186. in Joannem, Chrysostomus, Homiliâ 9. ad Populum Antiochenum, (quorum textus dedi *in Eversione Atheismi*) Certum, inquam, quòd hi citati Auctores testentur, formales Atheos paucos fuisse. Nihilominus certum etiam est (si credimus Viris gravissimis, ac eruditissimis) plurimos fuisse Atheos sæculîs duobûs prioribûs immediatè præcedentibûs. Insignis enim Theologus P. Gabriel Vasquez, in 1. Divi Thomæ q.2. Ar: 3. Disput: 20. ait. *Magna turba Atheistarum hac nostra ætate in Ecclesiam irruit.* Et P. Carolus de Grobendoncq; Sacræ Theolo-

giæ

giæ Doctor, in suo eruditissimo vasto Volumine de Ortu & progressu spiritûs politici, edito Pragæ, Annô 1666, ibi in Procemiali libro, fol: 170 scribit hæc. Athei-'smum vehementer invalescere, testes mi-'hi sunt nec pauci, nec vulgares: Marinus 'Mersennius Cõment: in Genesim cap. '1. Patriæ suæ calamitatẽ deplorans, 50000. 'Atheorum, Parisiis reperta esse fatetur. 'Germaniã, Poloniã, Atheîs infectã, Stur-'mius, Duræus, & alii referunt. Italiam 'quoq; iîs refertam esse, Vaninus ante sup-'plicium, quod Atheus Tolossæ subiit, cõ-'fessus est. Hæc P. Carolus. In Anglia, innumeros esse Atheos, fatentur ipsi Ministri Calvinistæ. Vide suprà, pag: 71. Scaliger, Póétices lib: 3. cap: 16. dicit: *Atheos plerosq; militum esse.* Morinus in Præfatione suæ Astrologiæ ait. *In Aulis Regum, præcipuè nunc insolescit effrenata Atheorum secta.*

Concludo Librum hunc Ardentissimô desideriô, scilicet: Utinam amice Lector, saltem ante terminum Vitæ tuæ, in nullo te ex recensitis, constitutum deprehendat is, qui considerat & dinumeravit omnes gressus nostros Deus Optimus Maximus. *Cui Honor & Imperium Sempiternũ.*

Iob 34. & 14. 1. ad Timot: 6. v. 16.

AMEN.

Index

Index Rerum
NOTABILIUM
Quæ in hoc Libro continentur.

A

B

C.

C

D

E

Ec-

F

G

Cta-

H.

I.

Io=

O

O.

P.

Q.

R.

S.

Quan=

T.

U.

Z.

Men-

Menda quædam Typothetica emenda ſic.

PAgina 8. verſu 9. lege, inconſiderationem p. 13. v. 19. diametro. p. 15. v. 15. prooemio. p. 19, v. 2. ubi. p. *21. v. 4. humores.
p. *28. v. 19. Cernentiq́,. p. 25. v. 9. detractione. p. 35. v. 1. Coronata. p. 62. v. 15. Quia. ibidem v. 27. Filius. p. 69. v. 3. à fine. Tractatu. p. 73. v. 18. Divinam. p. 74. v. 15. deteſtandum. p. 100. v. 6. Georgius. p. 115. v. 8. immortalitatem. p. 117. v. 11. immaterialitatis.

